

DÜNYA KLASİKLERİ

ÖMER
HAYYAM

*Hayatı
Sanatı
F,seri*

VARLIK YAYINLARI

DÜNYA KLASİKLERİ : 9

ÖMER HAYYAM

H A Y A T I
S A N A T I
E S E R L E R İ

Hazırlayan :
ASAF HALET ÇELEBİ

İKİNCİ BASILIS

V A R L I K Y A Y I N E V İ
Ankara Caddesi, İstanbul

DÜNYA KLÁSİKLERİ : 9

Bu kitabın ilk baskısı Nisan 1954'te yapılmıştır.

Varlık Yayınları, Sayı : 048
İstanbul'da Ekin Basımevi'nde basılmıştır
Ocak, 1963

HAYATI VE SANATI

RUBAİLER

Garb dünyasının Hayyam'la pek fazla meşgul olması neticesi, Hayyam ve rubai kelimeleri arasında bir mânâ yakınlığı hasıl olmuştur. Bunun için, rubai denilince akla ilk gelen isim Hayyam olur.

Hayyamın şahsiyetinden ve rubailerinin hususiyetinden bahsetmeden önce, bu kelime üzerinde durmak isterim. Bu nevi, Fars edebiyatında doğmuştur. Sonradan Hind ve Türk edebiyatlarına geçmiştir. Kendine mahsus bir cins aruz vezniyle yazılır. Arap aruzunda rubai vezinleri olmadığı gibi ona benzer bir şekil de yoktur. Gerçekten, gerek dış yapısı, gerek iç örgütlü bakımından, rubai tarzının kendine mahsus bir yapısı vardır. Yalnız dört mısradan ibaret küçük bir şiir parçası denilmekle, rubai, tarif edilmiş olmaz. Rubai vezni Fars edebiyatında, islâmiyetten önce de belki vardı. Vezinlerinin hem pek karışık, hem serbest oluşundan, Arap aruzuna zorla sokulmak istenmesinden, aynı rubainin her mısrasında ayrı bir vezin tatbik edilmesinden bu anlaşılabilir.

Rubai yazmağa mahsus vezinler iki gruptur: *Ahrem* ve *ahreb* vezinleri. Bu iki kol da tekrar altışar altışar iki ayrı bölüme taksim edilir. Herhangi bir rubaide bu iki ana koldan birine ait olmak gartıyla değişik vezinler kullanılabilir. Kafiyeleşine gelince ilk iki mısra ile sonuncusu kafiyeli olur. Yahut her dört mısra da kafiyeli bulunur: Böylesine "murassa" denir.

Hayyam ruballeri hakkında fransızca uzun ve değerli bir etüd yazmış olan Danimarkalı doktor A. Christenson, umumiyetle rubaiden bahsederken: "Rubailer İranlıların fikir hayatını belirten manzum ansiklopedilerdir. Bu bakımdan, İran edebiyatının meydana getirdiği çok dikkate değer eserlerden biridir" der (1).

Fars şiirinde dört mısradan ibaret her manzumenin rubai

(1) *Recherches sur les Roubaiyat de Omar Khoyam.*

olamayacağını belirttiikten sonra bu tarz şürlerde başka özellikler bulunduğuna da işaret etmek isterim. Bilhassa İran edebiyatında derin bilgisiyyle tanınan Hüseyin Azad gibi bazı tetkikçiler, rubailerde üçüncü mısraın çok kere serbest kalışı üzerinde ısrar ederler (2). Bu zata göre: "Birinci beyit okunduğu zaman fikir anlatılmış olur; ondan sonra üçüncü kafiyesiz mısra gelir ki bu bir nevi salıntı demektir; son mısraı hazırlar. İşte o son kafiye, fikre nihayet verir veya düşünceyi açıkça özetler."

Bu görüşü James Darmsteter de tasdik ediyor. Ona göre: "Rubai, iyi bir şairin elinde, Fars şiirinin en kuvvetli nevidir. Kafiyesiz mısraın sessizliğini kavrayan ve belirten diğer mısraların kafiyelerinin tekrarlanması fikrin âhenk veya tezatlarını belirten garip bir ses âhengi veya tezadı vücuda getirir". (3).

Rubainin bir de iç kuruluşu vardır. Bir gazelin beyitleri, mânaca birbiriyle tamamen ilgisiz, ayrı düşünceler anlatabilir. Hattâ bir gazeli, aynı kafiyeyle birbirine bağlanmış ayrı fikirlerden ibaret bir nevi antoloji sayabiliriz. Rubai böyle değil; bağlıbağına bir bütün ifade eden, tek bir düşünce etrafında birleşmiş bir nevidir. Çok defa ince bir düşünce, felsefeye veya tasavvufa ait bir gerçek, bedbinliğin, dilimizin ucuna dokunacak kadar kuvvetli acılığın; hissettirşi rubaiye mevzu olur. Bununla beraber ona ne kuru ve manzum bir felsefe düsturu, ne de şarktaki duyarlığın geniş hayalleri garip temsillerle oyalayan gazel veya kit'a gibi, bir parçası, denilemez. Rubai kesin bir fikri bildirir, ama bu daha ziyade hisle ilgili bir keskinliktir. Kısallığı nisbetinde derin, derinliği nisbetinde henliğimizde kökleşecek kadar sıkışık, düşündürücü bir şüirdir. Çok sade olur ama, bu sadeliği de dışıdır. O sadelik içinde heyecan verici bir tarafı vardır. Bu şürlerde âdetâ suuraltıımızdaki birikintilerin, elle tutulur şekilde, suura geçtiğini görürüz. Belki bize heyecan veriş de bundandır. İran şairleri arasındaki meşhur filozofların, hakimlerin, sofilerin bazan iğneleyici, alaycı olmakla beraber sevimli ve dokunaklı şürleri, en ziyade bu nevi içinde bize ulaştırılmıştır.

Kabatıslak bir hülâsa yapacak olursak, şu neticeye varırız:

(2) *Hoçeyne Azad-La Roseirie du Savoir, Leide 1900. s: XI.*

(3) *Les Origines de la poésie Persane - Paris 1887.*

Fars edebiyatında aşk şiirleri için gazel şekli kullanılır. Rubai ise ya felsefeye dair bir düşünceyi, yahut ta herhangi bir üstü örtülü mânayı anlatmakta kullanıldığından bazan sevgiyle ilgili bulursa bile bu ifadenin sembol olduğunu unutmamalıdır. Daha açık söyleyelim: aşka dair gibi görünen bir rubai pek seyrek olarak böyle, insanlar arasındaki sevgi duygularını anlatmak için yazılmış bulunur. Aslında, bir rubaide bahsedilen aşk, Tanrıya karşı duyulan, sofilerin bahsettiği aşktır. Böyle bir rubainin, temsillerle anlatılmış bir tasavvuf şiiri olması pek mümkündür. Zaten öyle rubailer, o şiirleri yazan şairlerin kişiliğinden anlaşılır. Mevlânâ, Attâr, Nişabûri, Molla Câmî, Ebu Said Ebûlbayr v.s. nin ruballerinde bu tarzı görürüz.

Rubailerde başlıca iki büyük tarz dikkati çekiyor. Birincisi, yukarıda adı geçen ve burada sayılmıyacak kadar çok başka şairin yazdığı tasavvuf fikirleriyle ilgili şiirlerdir. İkinci tarz rubailerse, başta Hayyam'inkiler olmak üzere, içki ve sevgiyle ilgili görünen felsefeye dair şiirlerdir.

Yerine göre bunların edası, şairin zaman zaman değişen ruh haline göre bazan gününü gün etmek, bazan aynı cins arasındaki sevgiyi kıskırtmak, bazan dünya zevklerine düşkünlük, bazan kuşkucu, bazan her gerçeği inkâr edici, bazan kadere boyun eğmek gibi bir ifadede görünür. Fırsatı kaçırmak istemez görüldüğü kadar, bazan büsbütün zıddına, aynı şairde tamamiyle kötümser fikirler anlatan ruballer de vardır. Bunların en belirgin tarafı, çoğunlukla kötümser oluşlarıdır. Böyle rubailerde sık sık kullanılan motifler biz öldükten sonra toprağa karışan zerrecelerimizden çömlükçinin tokatlar indirerek çamur yoğurması, toprakta biten yeşilliklerin ve çiçeklerin, toprak altına gömülmüş lâle yanaklı bir güzelden beslenmesi, ayışığının mezarımıza nurlar saçması, âlmî dediğimiz kişilerin, bir zaman masallar anlatıktan sonra uykuya dalan biçareler olduğu gibi gerçekten kötümser motiflerdir. Burdan göçenler bir daha geri gelmez. Gittikleri yerden de haber getirmezler. Bunun için, şu uzun hayat yolunu bir an için olsun unutmak gerekmektedir. Bunun da tek çaresi şarapla beynimizi uyuşturmak, hattâ sızmak... Ama bu bildiğimiz şarap mı bakalım? Yani lugattaki manasile, tahammür etmiş üzümden yapılan ve insan beynine tesir ederek akıl ve hafızayı uyusturan alelade şarap mı? Rubailerin görünüşüne bakılırsa öyle. Bu bakımdan eski Yunan ve Lâtin şairlerinin Bacchus içki tanrısına övgü-

lerine benzer tarafı var rubailerin. Lâkin bu meselede çok dikkatli olmak gerek. Gerçekten bu rubailer o maksatla yazılmış olabileceği gibi, olmayabilir de. Herhalde bu rubailere içki düşkününü, derbeder kimselerin ağzından çıkmış saçma sapan sözler mânası vermekten çekinilmelidir. Sırasına göre bunlar çok defa dünya zevklerini över görünür. Bazan her nizamı inkâra kadar gider. Kadere inan tavsiye ederek insanı hareketsizliğe kadar götürür. Alaycı bir kuşkuculuğu anlatabilir.

Ancak bunlardan, orta sınıf bir sarhoşun kolayca düşünebileceği gibi, şaraba tapma fikri çıkarılmamalı. Dikkat etmek ve rindliğin, bilhassa İrandaki mânasıyla rindliğin ne demek olduğunu bilmek lâzımdır. Böyle şîrler söyleyen veya bunları okumaktan hoşlanan bir kimse şarap içebileceği gibi hiç içmeyeblir de. Yani mesele onun içip içmemesinde, sarhoş olup olmamasında değildir. O şarap ekseriya - hattâ tasavvuftaki mânasında olmasa dahi - yine ruhu sarhoş eden, hayalî bir şaraptır. "Bizim bu sarhoşluğumuz kızıl şaraptan değildir; bu şarap bizim sevdamızın kadehinden başka yerde bulunmaz. Sen şarabını dökmek için geldin ama ben, ortada şarabı olmayan bir sarhoşum", diyen Mevlâna bu noktayı çok iyi anlatmış oluyor. Kısacası, bahsedilen, hakiki mânadaki şarap bile olsa, bu kelime muayyen bir felsefe sistemini izaha yarayan bir misali anlatmak için kullanılmış demektir. Yani gayeden ziyade bir vasıta, kötümser veya iyimser bir ruh halinin ifadesi için bulunmuş bir sembol.

Burada küçük bir noktaya daha dokunmak isterim: İslâm dininde yasak olan şaraptan böyle bahsetmenin bir mânası daha var. Ashında sade ve içtimai bir din olan İslâmiyet, birtakım softalar elinde insanların hürriyetlerini lüzumsuz derecede sınırlayan, kesenkes hükümlerle doldurulmuştu. Akla uymayan bu mecburiyetlere isyan edecek olan serbest düşünceli, hür insanlar, şarabı isyanlarının bayrağı gibi kullandılar. Böyle bağımsız bir insan için yanlış, katlanılması imkânsız bir cemiyet anlayışını toptan terslemek ve ona hücum etmek maksadıyla, o cemiyette dokunulması günah sayılan şarabı ele almak, müslüman şarkta, bilhassa İran'da moda hükmündeydi.

Şarabın mistik mânada kullanıldığı şîrlere gelince, bunlar ifade ve edâ bakımından öbürlerinden güç ayırıldırsa de gerçekten özleri mistiktir, Hayyam'da böyle bir maksat gözetilmediği için, üzerinde durmuyorum. Ama, görünüşüne bakıp da rubailer hakkında hüküm vermek icabetseydi Hayyam'ın der-

bedel, sefil ve hicare bir sarhoş olduğunu kabul etmek gerekecekti. Halbuki hayatı, bu şairin gayet derli toplu, ilim sahasında otorite sahibi, hatîâ büyük bir ilim kurulunun başında, matematik ve astronomi alanında zamanımıza kadar ehemmiyetini muhafaza etmiş bir eser sahibi, ağır başlı, değerli bir insan olduğunu gösteriyor. Böyle bir insanın, sarhoş sağmalarıyla uğraşmıyacağı besbellidir. Şu halde, şiirlerinde geçen şarap, bir sembol, kötümserliğe karşı bir panzehir, hür insanların düşüncelerini saran bir huzur hissisinin timsali sayılmaktadır. Hayyam'ın değerli ve ünlü bir astronom olmasına rağmen, insan bilgisinin yetersizliği ve insanın küçüklüğü hakkında kesin bir inanç sahibi olmuştur ki, arasıra kendi benliğiyle başbaşa kaldığı zaman küçük ve isyan dolu rubailerini yazmasına sebep olmuştur. Sevgililerimiz, dostlarımızı zorla bizden alıp götürün, bizi, mahiyetini bilmediğimiz karanlıklara çağıran ölümlü düşünmek, hayatı monoton bulanların her şeyden bıkmaları gibi düşümler noktalara muhakkak onu zihnen çok meşgul eden konular arasındaydı.

HAYATI

Hayyam'ın şahsiyetini, ilim ve edebiyat alanındaki benliğini belirtmesi bakımlarından yaşamısını incelemek, rubailerinin iç yüzünü anlamamız için gereklidir. Bundan sonra da rubailerinin doğuda ve batıda yayılığını, bizdeki tercümelere inceleyeceğiz.

Şarkta ve en eski vesikalarda onu şairden ziyade bilgin olarak görüyoruz. Şair tarafı ise E. Fitzgerald'ın ölmez eserinden sonra önce batıda, dolayısıyla da doğuda büyük bir ilgiyle karşılanmasına sebep oldu. Şüphesiz daha önce de İran'da Hayyam Şair tarafıyla aranan ve beğenilen bir kimseydi. Fakat çok kuvvetli şairler yetiştirmiş olan İran kültüründeki yeri, bugün batı dünyasında ona verilen yer kadar mühim ve rakipsiz olamamıştı. Hayyam hakkında en eski vesika XII. nüfâat asrı ortalarına doğru Semerkand - Nişabur taraflarında yaşamış Nizâmî-i Arûzî'nin Çehâr-makale adlı eserinde görülen iki fıkradır. Nizâmî, onu şairler arasında değil, astronomlar arasında sayar. Bundan çıkarılacak netice şu olabilir: Hayyam'ın rubailerini, yaşadığı zamandan sonra bile çok meşhur olamamıştı. Ya sayılı meraklılar arasında elden ele dolaşıyor, yahut pek mühim olan ilim kişiliği yanında ikinci derecede sayı-

larak ihmale uğruyordu. Bu eski veskaların tercümesi şudur:

"506 Hicret yılında (1114 M.) Belh'te, esirciler mahallesinde emir Ebu Sa'd Cerre'nin evine Hâce İmam Muzaffer Esferâzî ve Hâce İmam Ömer Hayyam inmişlerdi. Ben o sırada onların yanında bulunuyordum. Sohbet arasında Hoccet-ül-Hakk'tan (Ömer Hayyam'dan) işittim. Dedi ki: "Benim kabrim bir yerde olacak ki, her baharda rüzgâr, onun üstüne çiçekler serpecek." Bu söz bana imkânsız göründü. Lâkin, öyle bir insanın boş ve mânasız söz söylemeyeceğini bilirdim. 530 senesinde (1138) Nişabur'a geldiğim zaman, o büyük insan yüzünü, toprağın örttüğü yere çekmiş ve bu süflî âlemi yetim bırakıp gitmişti. Mezarını göstermesi için birini yanıma aldım. Beni Cerre (yahut Harre) mezarlığına götürdü. Sol tarafa doğru bahçe kapısının duvarı dibinde kabrini gördük. Armut ve zerdali ağaçları dallarını bahçe duvarı üstünden saktırmış ve kabre o kadar çok çiçek dökmüştü ki, toprak, çiçekler altına gömülüp kaybolmuştu. O zaman kendisinin Belh'te söyledikleri hatırıma geldi; ağladım. Çünkü, yeryüzünde onun bir benzerini daha görmemiştim. Ben hakim Hoccet-ül-Hakk Ömer'i gördüm, lâkin, onun yıkıllara itikadı olduğunu görmedim (yani, astrolojiye inanmadığını söylüyor ki, değerli ve ciddi bir astronom olan Ömer Hayyam'dan aksi beklenemez). Zaten büyüklerden hiçbirini yıldızlar ahkâmına inanır görmedim."

Yine aynı eserde kayıtlı olan ikinci fıkra da şöyledir:

"508 (1116) yılında Merv şehrinde padişah, vezirîâzam Sadreddin Muhammed İbn-el Muzaffer'in (Allah rahmet eylesin) yanına birini gönderip: "İmam Ömer'e söyle ki, yıldızların hükümlerine uygun bir iki münasip gün seçsin de, ava gidelim ve avda bulunduğumuz günler yağmur yağmasın," dedirtti. Ömer iki gün rasadda bulundu ve münasip bir gün seçip padişahı uğurlu bir saatte bizzat ata bindirip ava göndertti. Padişah ata binip yola çıkınca birkaç merhale geçer geçmez hava karardı. Şiddetli bir rüzgâr çıktı. Ufuktan küme küme bulutlar hücum etti. Sisten ve kardan göz gözü görmez oldu. Bu hale herkes güldü. Padişah geri dönecek oldu. Hâce İmam Ömer dedi ki: "Sultan müsterih olsun, bulutlar şimdi dağılacak ve bu dakikadan itibaren beş gün kadar hiç yağmur yağmayacak ve yaşlık görülmeyecek". Sahiden beş gün içinde havada bulut görülmedi. Yıldızlar ilmi her ne kadar maruf bir sanat ise de, ona pek güvenilmez. Müneccim ona pek inanma-

malı." (4).

Bu en eski vesikadan *anladığımız* göre, Ömer Hayyam, 506 ve 508 hicret yıllarında (1114 - 1115) hayattaydı. Öldüğü zaman Nişabur'da gömülmüştür.

Bundan sonra yazılan suâra tezkirelerinde (biyografi kitapları) Hayyam hakkında ya hiçbir bilgi verilmez, yahut masal kabilinden, esassız tafsilâta rastlanır. Bunların en eskilerinden Devletşah tezkiresinde (bitişi 893 H. 1487 M.) Hayyam'a yer verilmediği halde Nişabur'lu şair Şahfevrî Eşherî'nin Hayyam neslinden olduğu kayıtlıdır. Daha sonra yazılan tezkirelerdeyse Hayyam hakkında verilen bilgi alelâde olmakla kalmayıp, zaman hatâlarıyla doludur. Bu hikâyelerin başlıcası gençliklerinde, Melikşah'ın veziri meşhur Nizamülmülk'ün, Bâtınlığın kurucusu Hasan Sabbah ve Ömer Hayyam'ın arkadaş olmaları, daha mektepteyken, ileride birbirlerine yardım edeceklerine dair yeminleşmeleridir. Nizamülmülk 408 H. tarihinde (1017) doğmuş olduğuna, Hayyam ise 517-518 (1123-1124) de hayatta bulunduğuna göre, arada yüz yıldan fazla zaman varken, arkadaşlıklarına imkân yoktur. Bu vezir olsa olsa Melikşah'ın torunu Mahmud bin Melikşah'ın veziri Enüşirevan bin Halid olacaktır ki, şark bilgileri mütehasısı profesör Brown bunu işaret etmiştir. Çok fazla bir bilgi vermiyen, mübalâğa ve hayalle dolu sonraki doğu tezkirelerini bir yana bırakıp, hususi çalışmalarla nadir vesikalar keşfeden Avrupalı bilgilerin aydınlatabildikleri nisbette Hayyam'ın hayatını incelemek bizi daha sağlam gerçeğe götürebilir. Bu yolu tercih ediyorum. Bu meşhur bilgilerin buldukları bellibaşlı vesikalar şunlardır:

Batılı müstegrikler arasında Hayyam'ı en iyi inceleyenlerden biri olan Rus profesörü Valentin Zhukovski'nin incelemeleri merhum dostum, Dr. E. Denison Ross tarafından İngilizceye çevrilmişti. Dört kitaptan çıkarılan *biyografisinin* esaslı kaynaklardır:

VII. Hicret esrında (M. XIII yüzyıl), 681 tarihinde Necmüddin Râzi'nin yazdığı Mirsâad-ül-ibâd. Bu zat aşırı tasavvufçu

(4) Burada yazarın "astronome" (Heyetsinas - gökbilgini) ile "astrologue" (müneccim - yıldız falına bakan) u birbirine karıştırdığı anlaşılıyor. Anlattığına göre, Hayyam, o zaman yıldızlar arasındaki gizli münasebetlere göre değil, kendâ kurduğu meteoroloji usulüne göre tayin etmiş olmalı.

olduğundan, Hayyam'ı fazla hırpalar. İkinci vesika, 646 H. yılında vefat eden Yusuf El-Kafti'nin Ahbâr-ül-ulemâ bi-ahbâr-ül-hukemâ adıyla hakim ve filozofların hayatına dair eseridir. Üçüncüsü Zekeriya-ı Kazvini'nin "Asâr-ül-bilâd ve ahbâr-ül-i bâd" adlı eseridir. Şehrîzur'lu Şems-ül-Hakk'ın "Nüzhât-ül-er-vâh" adlı meşhur eserinde de Hayyam hakkında önemli kayıtlara tenadûf edilir.

Yine 718 H. de (1318) Moğolların elinde ölen Reşid-üd-din Fazl-ullah'ın "Câmi-al-Tavârih" inde de çok mühim kayıtlara tesadûf edilmektedir. Daha sonraları yazılan eserlerde Hayyam'ın hayatına dair bilgilere rastlamak mümkünse de, bunlar ya yukarıda adı geçen eserlerden faydalanmışlardır, yahut, evvelce söylediğimiz gibi, kulaktan duyma masallara yer vermişlerdir.

Aşağıdaki biyografî bilgisini Dr. H. Christenson'un uzun incelemelere dayanarak 1905 te yayınladığı eserinden alıyorum. Bu eser, Zhukovski'nin meşhur tetkikleri okunduktan sonra, onlara bazı değerli eklemeler yapılmakla meydana gelmiştir. Bu bakımdan en değerli inceleme sayılmaktadır.

Gıyâs-üd-din Ebülfeth Ömer B. İbrahim el Hayyami, ihtimale göre, M. 1025 ve 1050 seneleri arasında Nişabur'da doğmuştur. Aldığı sağlam ve ciddî terbiye birçok istidatlarının gelişmesine yardım etmişti. İlk tahsilinde Kur'an, hadis, Arap ve Acem şiiri gibi konuları gereği gibi öğrendikten sonra, felsefe ve matematiğe merak sardı. Harikâ zekâsı sayesinde bu ilimlerde çabuk ilerledi. Mühim ve pek çok şey öğrendi. Yazık ki, bütün kalbiyle bağlı olduğu bu ilim çalışmalarına parasızlık yüzünden son vermek zorunda kaldı. Bu sırada Ebu Tahir adında hayırsever biri, Hayyam'ın ilim çalışmalarına tekrar dönebilmesini sağladı.

Hayyam gerçek bir bilgin olduktan sonra tabiat bilgilerine dair de eserler yazmağa başladı. Böylece bilgisel kabul edilerek meşhur oldu. İlimin ilerlemesi için gösterdiği gayret ve fedakârlıklarıyla tanınmış Selçuk Sultanı Melikşah ve veziri Nizamülmülk, Hayyam'ı yanlarına alarak mükemmel bir takvim hazırlamasını istediler. 467 hicret yılında (1074 M.) tamamlanan bu takvim, Celâleddin Melikşah'a nisbetle Takvim-i Celâli adını almış, hesapları Gregorius takviminden daha doğru

olduğu için, Avrupada da takdir kazanmıştı. Melikşah'ın yaptırdığı rasathanenin idaresi Hayyam'a verildi. Onun maiyetinde Ebül Muzaffer Esferâzi ve Meymûn B. Necib el Vâsiti gibi birçok bilgîler bulunuyordu. Bunlar, Hayyam'la beraber rasada memurdular. Bu incelemelerin sonunda Zeyc-i Melekşâhi adıyla meşhur olan ve daha on beşinci asırda Lâtince'ye tercümeleri yapıp basılan meşhur cedveller meydana gelmiştir.

İşte bu sıralarda astroloji (yani ilm-i tencim denilen yıldızlara bakıp fal açma bilgisi) henüz astronomiden ayırdedilemediğinden yukarıda Nizâmî-i Arûzî'nin fıkrasında av hîkâyesi meydana gelmiş, nasılsa meteoroloji hesaplarını tutturabilen Hayyam, bu patırdıyı güç savuşturmuştu. Ancak, kendisinin astrolojik keşiflere hiç inanmadığı muhakkaktı. Hayyam, cebir sahasında yeni buluşlarla da ün salmıştı. Gerçekten, matematiğe dair yazdıkları, bugüne kadar birçok Avrupa dillerine çevrilerek basılmış, böylece, ilim dünyasındaki yeri bugün dahi kaybolmamıştır.

Hayyam, felsefeyle de uğraşıyordu. Bu alandaki kanaatleri esas bakımından İbnî Sina'nın kanaatleriydi. Zamanın aydınları, kendisini Hocceet-ül-Hakk unvanıyla anıyor ve hakkında büyük bir sevgi gösteriyorlardı. (Hocceet-ül-Hakk mutlak gerçeği bulmak için başvurulacak biricik vesika demektir). Hayyam, Arab şîrindeki bilgisiyle de tanınmıştır. Arab şîrinde güçlüklerle karşılaşanlar, ona başvururlardı. Mesele onun tarafından halledilirdi (5). Kur'an tefsirinde de ustaydı. Fıkıh ve tarih bilgisi çok yüksekti (6). Tıp ilmini bilir, hekimlik ederdî. Hattâ çiçek çıkarmış olan genç emîr Sencer, Hayyam tarafından tedavi edilmiş, hastanın yanından çıkarken sağlığını soran vezire, son derece tehlikeli olduğunu söylemiş, bu sözler zencî bir köle tarafından Sultan Sencer'e nakledildiği zaman da padişah, kendisine gücümüş, fakat bunu düşmanca bir hareketle belli etmemişti (7).

Hayyam, zamanın bilgîleriyle dosttu. Bunlar arasında sultan Sencer'in veziri olan Abdürrezzak, meşhur hakim Ebülhamid Gazâlî, Ebülhasan, Gazâlî, şair Nizâmî-i Arûzî ile ahbablığı pek sıkıydı. Bilhassa, bize en eski vesikayı bırakan so-

(5) *Firdavs-ül-tavârih.*

(6) *Şehr-estri.*

(7) *Kesa.*

nuncusu Hayyam'dan bahsederken, daima "hâce imam Ömer" diyerek onun hakkındaki aşırı saygısını belirtir.

485 H. yılında (1092 M.) Melikşah'ın ölümüyle başlayan iç isyanlar, saray mücadeleleri memleketi huzursuz bir hale soktuğundan, rasadlar ve müşahedeler durmuştu. Zaten Hayyam'ın da öğretime fazla merakı yoktu. Bütün bu entrikalar, isyanlar ve ihtilâller sırasında evveldenberi sarayla korunmuş olduğundan, Hayyam'a dış bileyen düşmanları, onu halkın kine hedef tutmak için ellerinden geleni yapıyorlardı (8). Bununla beraber Hayyam, Nişabur'dan yine ayrılmış değildi. O karışıklıklar içinde, sessiz ve sabırlı, kendi köşesine çekilmiş oturuyor, derslerine devam etmek, kitap yazmakla vaktini geçiriyordu. Kendisini maddeten ve içten yoran, üzen hâdiselere karşı kızgınlığını saklamıyan Hayyam, o sıralarda yazdığı cebir kitabının önsözünde sunları kaydediyordu:

"Şimdi küçük bir zümreye inmiş ve kederlerinin çokluğuna rağmen sayıları azalmış, talihleri kendilerini yalnız bir ilmin incelenmesi ve genişletilmesiyle uğraşmağa zorladığı bilginlerin çöküşüne şahit olduk. Fakat, zamanımızda bilgin geçinen kimselerin çoğu, yalanı ve uydurmayı doğruya tercih ediyorlar, gerçeğin çehresini değiştiriyorlar. Hile ve ukalâlık sınırmı aşamıyorlar. Biraz birşey biliyorlarsa, onu da maddî maksatlardan başka birşey için kullanmıyorlar. Ömrünü gerçeği araştırmaya vermiş bir insana rastladıkları vakit, o sahîte bilginler öğrenmeye, yalan atmaya başlıyor, gösteriş ve hileyi bırakmıyarak o seçkin kimseyi hakarete, alaya boğuyorlar." (9).

Sarayda, Melikşah'ın himayesinde bulunduğu sırada, Genç'de doğduğu halde, kendisi gibi Nişabur'da yaşayan bir kadın şairle, Mehesti ile tanışmış, rivayete göre de (10), aralarında bir sevgi başlamıştı. O zaman sünnilüğün tırnaklarından olan Nişabur'da din baskısı vardı. Yine bu sırada Hanefî'lerle Şâfiî'ler birleşerek Allah'a beşerî bir vücut yakıştıran Karma-tî'lere hücum etmişler, onları dağıtmışlardı. Hac yolları açılmış bulunuyordu. Hayyam da hacca gitti. Acaba aleyhinde başlayan hareketten ürkmesi yüzünden mi? Yoksa sahîden bir

(8) Şehr-zûrî.

(9) Хоерке tercümesi.

(10) Ahmed Hayyat - Hayyam tercümeleeri. Eski Kitabevi, 1932.

din heyecanının taşması neticesi mi? Gerçeği tamamiyle bilmek imkânsız. Ancak, hac dönüşü Bağdat'a geldiği sırada, kendisini ziyaret için can atan bilginlere kapısını kapamış, ziyaretlerini kabul etmemiştir (11). Belki istenilerek tutulmuş bu sürgün hayatı yıllarca devam etti.

504 - 505 H. yılı içinde (1112 - 1113 M.) onu Belh gehrinde buluyoruz. O zaman, henüz pek genç olan Nizâmî-i Arûzî'nin kendisini ziyareti sırasında, yukarıda görüldüğü gibi, mezarına dökülecek çiçeklerden bahseden Hayyam'ın ruh halini öğreniyoruz. Onun şair benliği herhalde bu sıralarda, tercih ettiği yalnızlık içinde, ömrünün son senelerine doğru daha ziyade bellirmiştir. Bu, görünüşteki huzura karşı kötümserliği daha da artan Hayyam, rubailerinin çoğunu ihtimal o sıralarda meydana getirmiş olmalı.

İşte kısa çizgilerle belirtilen hayatını göz önünde bulunduracak olursak, Hayyam'ın hiç de öyle sarhoş ve sefahate düşkün bir insan olmadığını, herşeyden vazgeçerek, kendini ilme vermiş, zeki, onurlu, derli toplu bir bilgin olduğunu görürüz. Kendisinin rasathane müdürlüğü sırasında, Nizamül-mülk'ün Nişabur bütçesinden ayırdığı yıllık on bin dinarla oldukça rahatlık içinde yaşamasına rağmen (12) yine de sefahati duyulmamıştır.

Lâubalilikten son derece korkan, gerçekten itimadını ve sevgisini kazanmış birkaç kişi hariç, herkesi yanına pek sokmayan bir adamdı. Bir kere de her sabah kendisinden felsefe dersi almağa gelen, yanından ayrıldıktan sonra gittiği her yerde aleyhinde söylemediğini bırakmayan yalancı bir fakih verdiği ders çok dikkate değer. Talebesinin bu çirkin hareketini öğrenince Hayyam bir gün ondan habersiz, evine, davul zurna çalan birtakım insanları toplamış, tam derse başlayacakları sırada bunlara gizli bir emir vermiş, müthiş bir gürültüyle çalınan davul zurnaların seslerini duyan fakih, fena halde ürkmüştü. Ne olduğunu anlamaya vakit kalmadan bu sesleri işiten halk, merakla Hayyam'ın evinin önüne toplanmış. O zaman talebesini de pencereye sürükliyerek Hayyam, halka:

— Ey Nişabur ahallâ, işte bu gördüğünüz adam, her gün bu saatte bana gelip birşeyler öğrenmek isteyen, sonra da buradan gidip, beni sizlere çekiktiren bilgininizdir. Eğer ben onun

(11) *Woepcke, s: 71. Arapça metin, s: 52.*

(12) *Cami-ut-tevârik.*

dediği gibi İsem niçin gelip benden ilim öğrenmek istiyor? Öyle değilsem neden aleyhimde bulunuyor? Bunu ondan sorunuz! demiş.

Bu zekice alay, onun aynı zamanda biraz kinci olduğunu, aleyhindeki dedikodulardan hoşlanmadığını da belirtir. Böyle bir insanın, halkı kendisini küçük görmesine katlanarak sefahat hayatı sürmesine zaten imkân yoktur.

Şehrizürî'ye göre Hayyam, huysuz ve titiz bir adamdı. Küçük, basit bir evde yaşardı. Onun böyle mütevazı bir ömür sürmesi fakirlikten ziyade, dedikodudan çekinmesi neticesidir sanırım. Hayyam'ın herkesle geçinemiyen hırçın ve kavgacı bir insan olduğu, yine o müellifin naklettiği Arapça bir şiirden anlaşılıyor. Hayyam bu şiirinde diyor ki:

"Kendisini hain sandığım zaman bile benimle dostluk gözecek bir kardeşi uzun zaman aradım durdum. Birçok kimseyle düşüp kalktım. Kardeşliğe hiç lâyık olmıyan nicelerine kardeşlik gösterdim. Dünyada güya birçok kişiyle kardeş oluruz; bir müddet sonra da onları bırakır, başkalarıyla kardeşliğe ahdederiz. Aradığımı bulunmaz ve nadir bir şey olduğunu anladığım zaman, kendi kendime: Allahşıkına, artık yaşadığım müddetçe hiç kimseyle ahbaplık etme, dedim."

Hayyam'a isnad edilen sarhoşluk ve şaraba tapma gibi mânasız ve yersiz iftirâlardan başka onu, bazı rubailerini deâletleyle zındık, yani materyalist ve mühlid; Allahsız sayanlar da olmuştur. Burada mühim bir noktaya temas etmek isterim: Hayyam'a maledilen rubailer pek çoktur. Bunlar sadece ona maledilmiş olarak kalmıştır, yoksa Hayyam tarafından yazılmamıştır. Bir kısmı kimin yazdığı bilinen sofiyane rubailerdir. Diğer bir kısmı ise, Hayyam gibi kuvvetli bir belâgatçiye yakışmıyacak derecede acemice, âdi ve bazan da mânasız sayılabilecek perişanlıktaki şeylerdir. Pek azı gerçekten dînsizcedir. Bahsettiğim rubailer için şunu derim ki; Hayyam'ın zevkini ve şivesini bilenler için bunların lâfı bile olmaz. Hayyam'ın kendi rubailerinde kişiliğini belirten bir taraf muhakkak vardır. Onun dilinden anlıyanlar bunu kolayca ayırdedebilirler. Ham sofuluğa dudak büktüğü kadar Allahsızlık yobazlığından da tiksinen Hayyam, çoğu pek kaba, fikir inceliğinden uzak kalmış olan bu kabil sözleri düşünmemiştir bile kanaatindeyim. İran düşünürleri arasında Hayyam'ı en iyi anlıyanlardan Mirzâ Kazevini, bu noktaya dokunarak şunları söylüyor:

"Ömer Hayyam'ın sağlam ve şüpheden uzak rubailerinde

tesbit ettiği fikirler o kadar sâat ve berraktır ki, bunların içine karışan yabancı unsurlar o fikirlerle asla kaynaşmaz ve leke gibi üstte kalır, görünür. Çünkü, Ömer Hayyam, ruhunun bütün saflığıyla hem imana, hem şüpheye karşı ilgisizdir. Onun inancına ne inceleme, ne yargılama, ne suur bize tam birşey öğretir. Kâinat muammasını ister din, ister ilim yoluyla çözmeye çabşanlar aynı derecede bu işde âcizdirler."

Şehr-zürî, onun ölümünü şöyle anlatıyor:

"Ömer Hayyam, bir gün (bu 515 yılına karşılık olan 1123 yılı içindedir), İbnü Sînâ'nın Kitabü'sşifâ'sının ilâhiyat bahsini okumakta olduğu halde, altundan bir kürdanla dişlerini karıştırıyordu. Bu kitaptaki "Bir ve Çok" bahsine geldiği zaman, kürdanı kitabın iki yaprağı arasına koydu. Hemen ayağa kalktı. Son vasiyetlerini yaptı. O gün bir şey yiyip içmedi. Nihayet son yatağı namazını da kıldı. Sonra secdeye kapanarak:

— Yârabbi! Bilişsin ki, ben seni bileceğın kadar bildim. Bana mağfîret et. Hakikaten seni bilmem, gufranuma vestledir! dedi ve ruhunu teslim etti."

İşte bu, ölümünü anlatan biricik menkıbe, onun hiç de maddeci ve A'lahı inkâr eden biri olmadığını gösteriyor. O, halkın inancından çok yüksek bir irfan seviyesine ulaşmış, lâkin, hiçbir zaman böyle açıkça ve kabaca dinsiz görünmek yolunda şöhret kazanmaya yeltenmemişti. "Eğer böyle âdi zevzekliklere tenezzül etmiş olsaydı, onu hiçbir padişah kendine yoldaş olarak seçmek istemezdi. Hayyam hakikaten bütün bu âdi divaneliklerin pek üstünde bir insan, olgun bir hakikidir." (13).

RUBAİLERİ :

Rubai neviyle Hayyam'a ait rubailerin hususiyetlerinden bahsettikten ve onun hayatı hakkında bilgi verdikten sonra, eldeki rubai kitaplarıyla gerek Avrupalılarca, gerekse bizde yapılan tercümelemleri hakkında bilgi vereceğim.

İran'da ve Hindistan'da, çoğu taşbasmasıyle basılan Hayyam rubailerini, hemen hemen beşyüzlü aşmaktadır. Bunların aksenden ziyadesinin Hayyam'a ait olmadığı; pek iyi bilinen

(13) Hüseyin Dâniş - Rubaiyat-ı Ömer Hayyam. İstanbul, 1922. s: 33.

ve tanınan bazı şairlere ait olduğu Zhukovskî'nin tetkiklerinde belirtmektedir.

Bundan sonra geride kalan dörtüyzden biraz fazla rubai hakkında kesin hükümler vermek oldukça güçtür. Bunların bir kısmı Hayyam'a pek yakışacak şekilde iyi taklid edilerek vücuda getirilmiştir. Bugün elimizde en eski rubai nüshası 865 hicret yılında (1460-1461 M.) Hayyam'ın ölümünden üç buçuk yüzyıl sonra yazılmış olan, Oxford'daki Bodeleın kütüphanesinde, 525 numaraya kayıtlı yazmadır. Buradaki rubailerin sayısı 158 dir. Ömer Hayyam'a maledilen ve herkesin öylece kabul ettiği rubailer ise, altıyüzden bin ikiyüze kadar çıkar. O yüzden, bütün bu karışıklıklardan kurtulmak, bir çıkar yol bulmak, hiç bir tercümeceye nasib olmamıştır. Ben, ancak kendi bakımından Hayyam'a yakıştırabildiğim 400 rubai seçtim. Bütün araştırmalarıma rağmen, daha fazlasını da bulamadım. Hayyam'ın inancına ve yazışına uymayan, çelişmelerle dolu rubaiileri kesin surette kabul etmedim ve onları tercümeden yazdım. Kabul ettiklerimin bir kısmı Hayyam'ın olmasa bile, Hayyamâne olduğu için Türkçeye çevirdim. Zaten elde başka bir ölçü olmadığından, doğrusunu Allah bilir.

Hayyam'ı Avrupa'ya ilk tanıtan, evvelce Oxford Üniversitesi'nde Arapça ve İbranice profesörlüğü etmiş olan Thomas Hyde'dir. 1700 senesinde yayınladığı "Histoire des religions des anciens Perses, Médes et Parthes" (Eski Pars, Medyalı ve Farsilerin din tarihi) adlı eserinde Hayyam'dan da bahsetmiş ve tercümelerini vermişti. Ondan sonra pek çok kimse Hayyam'dan tercümeler yaparak yayınladı. Çeşitli Avrupa dillerine yapılan bu gibi tercümelerin sayısı yüzleri geçer. Burada hepsinden bahsetmemize imkân yok. 1913 yılı içinde yalnız İngilizce'de 120 çeşitli basımın yapıldığını söylersek, bu tercümelerin çokluğu hakkında küçük bir fikir vermiş oluruz zannedirim. Fransızca'da Nicolas, Grollear, Martholde, Claude Anet, Franz Toussaint ve Arthur Guy'nin yaptıkları tercümeler meşhurdur. Sonuncusu, rubailerin veznini ve kafiyesini de muhafaza ederek çevirmişti ki, bu tercümeleri biraz değil, hayli garip bulduğumu inkâr edemem. Nicolas'nın tercümelerinde oldukça isabetsizlik ve acemilik vardır. Claude Anet ise bu noksanları ve yanlışları kendi eserinde incellyerek daha aslına uygun tercüme yapmıştır. Karşılarında metinleriyle beraber III. Napoléon'un emriyle bastırılmış olan Nicolas tercümelerinin başındaki incelemede Hayyam, daha ziyade bir mutasavvıf gi-

bl gösterilmiştir. Fakat yaratılışı itibariyle de iyi bir şair olduğu için, en güzel Hayyam şirleri yazan E. Fitzgerald ise, onu bu yolda şiddetle tenkid etmekle beraber, Hayyam'ı bütünü maddeci (materyalist) göstermek gayretine düşmüştür. Claude Anet, her ikisini de tenkit etmiş, Fitzgerald hakkında hiç yumuşak davranmamıştır. Ancak şurasını belirtmek isterim ki, Hayyam için İngiltere ve Amerika'da en coşkulu hayranlığı vücuda getiren, şöhretinin başdöndürücü bir hızla yayılmasını sağlayan, yine Fitzgerald olmuştur. Rubaiyyat hakkında en mükemmel incelemeyi yazan ise Danimarkalı Dr. Arthur Christenson'dur. Eserini Fransızca "Recherches sur les Roubaiyat de Omar Khayam" (Ömer Hayyam'ın rubaileri üzerinde araştırmalar) adıyla yazmıştır.

Yukarıda Fitzgerald için bile "Hayyam şirleri yazan" dedim. Bu doğrudur. Çünkü, Fitzgerald'ınkiler tam tercüme değil, Hayyam'dan ilham alınarak yeni baştan yazılmıştır. Bu zatın çalışmaları, garip olduğu kadar güzeldir de (14). Tanzım ve büyük İngiliz şairlerinden, Kraliçe Victoria'nın devrinde yaşamış A. Tennyson, bu tercüme eserinin münebbeliyle Fitzgerald'a yazdığı bir manzumede:

"Sizin altın şark nağmeniz, ki İngilizce'de daha ilâhi güzellikte bir başka tercüme bilmiyorum, büyük kâfir Ömer'iniz, bir gezegendir ve kendisini gökböşluğuna fırlatmış olan güneşe de egirdir" der. Hayyam'la beraber, onun kadar meşhur olan bu zatın tercüme eserlerinden sonradır ki, Amerika'da ve İngiltere'de Omar Khayyam's Club'ler açılmış; onun, hiç bir şaire nasib olmıyan bir şöhret kazanmasını sağlamıştır. Hayyam'ı batı dillerine tercüme edenler de, seçtikleri rubailerin sayısında birleşemediler. Ömrünü hemen yalnız Hayyam rubaileri toplamağa vermiş olan Mrs. H. M. Cadell adındaki şark ilimleri mütehassısı kadın, rubaileri 1200 e kadar çıkarmıştı. Ama yine kendisinin itirafıyla ancak 250 ile 300 arasındakilerin muhakkak Ömer Hayyam'a ait olması gerekmektedir. Mr. John

(14) Fitzgerald, Cowell'e yazdığı 3 Eylül 1858 tarihli mektupta şöyle diyor "Büyük rubai hamur ettim, bir rubai yaptım. Bu suretille, Ömer Hayyam'ın en büyük meşhuretini olan sâdecekten bir azını kaybetmiş olmaktan korkuyorum." Gerçekten o rubailerden çoğunun Farsça metnini bulmak zordur.

Payne, 300 rubai tercümesini asıllarıyla beraber 1898 de Londra'da bastırmıştı. 1882 de yayınlanan Whinfield'in tercümesinde de yine asılları vardır ve 250 rubai bulunmaktadır. J. B. Nicolas'ınkiler 464 tanedir.

Bizde ilk basılı Hayyam tercümesi 1319 (1903) da Mekteb-i Sultânî (Galatasaray Lisesi) Farsça öğretmeni Muallim Feyzi Efendi'nin "Hayyam" adıyla yayınladığı küçük bir antolojidir. Manzum tercüme yapanlar arasında Hüseyin Rifat Bey'inki, arûzun başka vezinleriyle yapılmıştır. Bir de Ahmed Hayyât müstearıyla hece vezninde yapılmış tercüme vardır. Rıza Tevfik ve Hüseyin Dâniş'in ortaklaşa tercümelemleri ilk defa 1340 (1922) yılında basılmış, bundan birkaç yıl sonra Hüseyin Dâniş, kendi başına yaptıklarını yine aynı kütüphanede bastırmıştır. Bundan başka Abdullâh Cevdet tarafından yazılıp uzun bir incelemeyle neşredilen "Rubaiyyat-ı Hayyam ve Türkçeye tercümelemleri" de 576 rubaiyi toplayan, en başarılı Türkçe tercümelemler arasında gelmektedir. Merhum Rıza Tevfik Bey'in bana kendi el yazısıyla verdiği "Ömer Hayyam ve Rubailerî" ise, şu hazırladığımızdan önce yazılmış ve 60+92+84 rubaiden ibaret, geniş bir inceleme olarak anılmaya değer (15). Yayınlanması bu eserle aynı zamana rasthyan Abdülbâkî Gölpınarlı'nın "Hayyam Rubailerî" gerek tetkikin ciddîliği, gerekse tercümelemlerin başarısı takdire değer son kitaptır (16). Bundan başka bazı şairlerimiz de Hayyam'dan çok güzel manzum tercümelemler yapmışlardır. Bunlar arasında Yahya Kemal ve Cemal Yeşil Bey'lerin kısmen gazete ve dergilerde çıkmış rubailerî edebiyatımız için bir kazançtır.

(15) İstanbul, Ahmet Halit Kitabevi, 1945.

(16) İstanbul, Remzi Kitabevi, 1954.

Rubailer

1

Seher vakti bizim meyhaneden bir ses yükseldi:

— Ey bizim dell ve harâbâtî rindimiz, kalk! Hayat kadehimiz dolmadan şu elimizdeki kadehi şarapla doldurmaya bakalım!

2

Meyhanenin ma'mur oluşu, bizim şarap içmemizden-
dir. Bizim boynumuzda iki bin töybenin kanı var. Ben
günah işlemezsem rahmet ne işe yarar. Rahmetin güzel
oluşu bizim günahkâr olugumuzdandır.

3

İnsanın bedeni sürahî gibidir; ruh da o sürahinin
içindeki şarap.

Bu kalıp ney gibidir; can o neydeki sâda.

Ey Hayyam! Bu topraktan yaratılan insan, nedir
bilir misin? Hayalden bir fenerle onun içindeki ışık!

4

Bu altın tasın (yaldızlı semanın) ne zamandan beri
dönmeğe başladığı, sonra da böyle güzel bir binanın na-
sıl harap olacağı aklın ölçüsüyle bilinemez, kıyasın tera-
zisiyle tartılamaz.

5

Yalnız "akıl" ile uğraşıp duran o kimseler ne yazık
ki öküzden süt sağmaya çıkmışlardır. Onlar, biraz daha
aptal görünseler daha iyi olacaktı. Çünkü, o "akıl" ları-
na karşılık karşıda bir tutam ot bile vermiyorlar.

6

Bu dünyaya gelip birbiriyle kaynaşan o kimseler, nâzın, neşenin ve eğlencenin meftunu oldular. Birer kadeh içer içmez de kendilerinden geçtiler ve birbirleriyle kucaklaşıp adem uykusuna daldılar.

7

Ey sâki! Bizden evvel geçip gidenler şimdi gururlarının toprakları altında uykuya dalmışlar. Haydi git de şarap iç ve sözün doğrusunu benden işit:

Bütün sözleri rüzgârdan başka bir şey değilmiş!

8

Fazileti ve edebi kavramış olan kimseler, olgun insanların toplantılarında arkadaşlarına ışık saçan o kimseler, bu karanlık gecenin dışına çıkacak bir yol bulamadılar. Birer masal söyleyip yine uykularına daldılar.

9

Senin için yapacak en iyi şey sudur:

Gönlünü şarap kadehiyle oyalamak, geleceği ve geçmişini az düşünmek ve zindanda iğreti duran bu mahpus ruhu bir an akıl zincirinden boşaltıp, salıvermek.

10

Bak, o kadehin cismi cana gebedir. Bir yaseminin erguvana gebe kalışı gibi.. Hayır, hayır, yanlış söyledim. Şarabın son derece berrak ve sâf oluşu, beni şaşırttı. Kadeh akan ateşten gebe kalmış bir sudur.

11

Bu cihanın sırlarını bilen kimse için sevinç, keder ve sıkıntı birdir.

Madem ki, dünyadaki iyi de kötü de yok olmaya mahkûm, ister baştanbaşa dert ol, ister derman!..

12

Feleğin atına eyer taktıkları ve onu Müşteri ve Ülker yıldızlariyle süsledikleri gün, bizim de Kaza divanından nasibimiz bu oldu. Bunda bizim günahımız ne? Kısmetimiz bu imiş..

13

Başında asma çubuğunun suyundan gelen neşe olmadığı gün bana panzehir de verilecek olsa, zehir olur. Cihanın gamı zehirdir; panzehiri de şarap. Ben, panzehiri içiyorum, zehirden ne korkum olsun!

14

Saadet yolunda dolaşan akıl sana günde yüz defa gunu söyler:

— Şu bir anlık sohbetin kadrini bil; zira, sen biçildikten sonra tekrar biten ot değilsin!

15

Gök kubbesine yükselen o saray ki, padişahlar, onun eşiğine yüz sürerlerdi. Ben o sarayın şerefesine konmuş bir kumru gördüm. Oturmuş, bir düzeye:

— Ku.. ku... Ku.. ku... (Nerde?.. Nerde?) diyordu (1).

16

İçinde Behrâm'm şarap içtiği o sarayın yerinde şimdi ceylânlar doğurmuş ve tilkiler yuva yapmış. Bütün

(1) Farsçada ku kelimesi, nerede mânasına gelen kuca'nın hafiflemiş şeklidir.

hayatı boyunca yaban eşeği avlamış olan o Behram'ı, bak sonunda nasıl mezar avlamış, gönül! (1).

17

O kadar güzel yapıldığı halde, sonra kırılıp yol üstüne atılan o kâseye sakın hor bakıp çiğneme, çünkü o kâse kafataslarından yapıldı.

18

Yerleri ve gökleri Yaradan; bu bizim gamlı gönlümüze ne de çok yara açmış..

O yakut gibi kırmızı, nice dudakları yer mahfazasına gömdü ve misk kokan saçları toprağın hokkasında ezdi.

19

Ömrümün ağacı kökünden koparıldığı, vücudumun etizleri dağıldığı vakit, toprağımdan bir sürahi yaparlar, içine şarap korlarsa ben yeniden hayat bulurum.

20

O yakut gibi şarabı sade bir kadeh içinde getir. Her hür doğuşlu insanın, alışık olduğu o şaraptan bana da ver! Madem ki, bu toprağın üzerindeki hayatın rüzgâr gibi geçtiğini biliyorsun, çabuk... durma, şarap getir!

(1) Biri yaban eşeği, diğeri mezar mânasına gelen "gör" kelimesinin iki mânasıyla da oynanmıştır. Yazdoerd'ın oğlu ve halefi olan Behram, yaban eşeği avına meraklı olduğundan, Behram Gör adını almıştır. Yine bir gün böyle bir sürüyle talip ederken atı, onu bir bataklığa götürmüştü, orada hem kendisi, hem atı bataklığa gömülerek kaybolmuştu,

21

Ben yok olmaktan korkacak adam değilim. Çünkü, öbür yarım bana bu yarımdan daha hoş gelir. Bu dünyada bende iğreti bir ruh var; onu da teslim etmek zamanı gelince teslim eder, giderim.

22

Gökyüzünün kırıntıları olan o yıldızlar gelirler, giderler, tekrar gelirler..

Bu göklerde ve yerlerde öyle bir yaratıklar âlemi var ki, Tanrı ümitsiz olduğca doğmakta devam ederler.

23

Bu dünyada eskijenler de, buraya yeni gelenler de sonra birer birer giderler.

Bu köhne cihan hiç kimseye kalmaz. Gittiler, giderler; başkaları da gelip yine giderler.

24

Bana danışmadan bu dünyaya getirdiler beni. Burada yaşadığım müddetçe de hayretten hayrete düştüm. Sonra yine elimde olmadan göçüp gidiyorum. Bu gidip gelmelerden maksat ne olduğunu da bilmiyorum.

25

Yine bulutlar gelip çemenlerin başucunda göz yaşlarını döktü. Böyle bir zamanda gül rengi şarap içilmeden yaşanamaz. Bugün bu yeşillikler bizim seyir yerimizdir; ama yarın bizim toprağımızdan bitecek yeşilliklerde acaba kimler gezinecek?

26

Benim şarap destimi kırdın, ey Tanrım! Zevk ve safa kapısını bana kapadın, ey Tanrım!

Benim gül renkli şarabımı toprağa döktiün, dilim tutulsun, acaba sarhoş olan ben miyim, yoksa sen misin, ey Tanrım?

27

Bu gök kubbesinde duran yıldızlar akli başında olanların tereddütlerine sebep olurlar.

Sakin akıl ipinin ucunu kaçıрма; çünkü, cihanın tedbiri kendilerinde olduğu zannolunan o yıldızların da hayretten başları dönmektedir.

28

Tohumumu adem suyuyla ektiler; ruhumu gam ateşle tutuşturdular. Toprağımın alındığı yere gidinceye kadar perişan, rüzgâr gibi serseri bir balde dünyayı dolaşıp duracağım.

29

Beni sudan ve çamurdan yoğurmuşsun, ben ne yapayım? Bu yünü ve bu ipekli kumaşı sen eğirmişsin, ben ne yapayım?

30

Baharın gelmesi ve hâzanın gitmesi durmadan hayat defterimizin yapraklarını döker.

Şarap iç ve gam yeme; zira hakîm: "Bu dünyanın kederleri zehire benzer ve onun panzehiri de şaraptır." demiş.

31

Benim bu dünyaya gelmemden kâinat bir şey kazanmadı. Gitmemden de ne şerefi, ne şanı artmış olacak. Bu dünyaya neden geldim, buradan neden gidiyorum, iki kulağım buna dair tek söz duymadı kimseden.

32

Dünyaya gidip gelmemizin faydası ne? Bu cihanda yaşamak ümidinin meyvası nerede?

Bu zamanın çemberinde o kadar temiz insanların cisimleri yanıp kül oldu da, acaba neden dumanları çıkmadı?

33

-Ey dost! Bu varlık sırrını çözeceğim diye ne yorulup duruyorsun? Neden boş düşüncelerle gönlünü üzüyorsun?

Neşeli yaşa ve hayatı bu neşe içinde geçir; çünkü, bu varlık yaratıldığı zaman, herhalde sana danışan olmadı.

34

Benim ve senin temiz ruhlarımız bir kere bedenlerimizden ayrılıp çıkınca benim ve senin mezarlarımızın üstüne iki tuğla parçası korlar. Sonra da benim ve senin toprağımızı başkalarının mezarlarında kullanmak için kâhlara döküp yeniden tuğla yaparlar.

35

Bu uzun yolun yolcularından hiç geri döneni var mı ki, bize oralardan haber verebilsin?

Sakin bu ihtiyaç yollarının ağzında bir şey bırakıp gitme, çünkü bir daha buraya gelecek değilsin!

36

Bu dünyanın doğurduğu hâdiselerden korkma. Her ne gelirse gelsin, sürekli değildir, korkma!

Ömrünün şu birkaç dakikasını ganimet bil; geçmiş olan şeyi düşünme, gelecekten korkma!

37

Günahım ağır ve isyanım büyük olduğu halde, ben yine beni yaratan rahman ve rahim Tanrımdan ümidimi kesmiyorum.

Bugün sarhoş ve sefil olarak ölsem bile, yarın o benim çürümüş kemiklerime elbette merhamet eder.

38

İlim kitabından bir fal açtım. Ansızın halden anlar bir adam yüreği yana yana şunları söyledi:

"Kucağında ay gibi bir sevgilisi ve yıl kadar uzun bir gecesi olan o kimse ne bahtiyardır!"

39

Bizim de adımız bu ömür defterinden silinip gidecektir. Bizim de en nihayet bu ölümün kucağında helâk olacağımız muhakkak.

Madem ki, sonumuz toprak olacak, ey sâki, sen bize şimdilik o sudan güzel güzel vermeğe bak!

40

Madem ki, geceler ve gündüzler senin ömründen yontup duruyor, gecelerin ve gündüzlerin seni aldatmasına, seni hüznün ve kedere düğürmesine müsaade etme!

Bütün gün ve gecelerini sevinç içinde geçir; senin bu dünyada bulunmadığın zamanlarda pek çok gündüzler ve geceler geçip gidecek.

41

Ucu, bucağı bulunmıyan bu dairenin dönüp durmasından iki türlü insan faydalanıyor:

Birisi, iyinin ve kötünü tamamiyle farkında olan, öbürü de, ne kendinden en de bu dünyanın halinden haberi olmıyan.

42

(Kudret) kaleminin bir kere yazdığı şey artık bir daha değişmez. Mahzun yaşamının insanı kan ağlatmaktan başka bir faydası yok.

Bütün ömrünce yüreğini kan götürse var olan bir katre bile artmaz ki...

43

Zamanın ateşinden faydalanmaya bak. Sevinç tahtının üstüne kurul ve eline kadehi al. Bizim ibadetimiz de, günahlarımız da Tanrının nesine. Hemen sen âlemde muradınca yaşamaya bak!

44

Küfrü dinden ayıran mesafe, bir nefesten ibaret. Şüphe dünyasından yakın âlemine giden yol da yine böyle bir nefestir. Şu aziz olan nefesi hoş almıya bak; ömrümüzün olup olacağı, bu bir tek nefestir.

45

Sâkinin himmeti ile bende şimdi öyle fazla bir hayat eseri kalmadı. Halk ile geçinmemize imkân kalmadı. Dün geceki şaraptan bir kadehten ziyade bir şey kalmadı; acaba ömrümden kalan ne, onu bilmiyorum.

46

İçtiğin şeylerin en iyisi yine şaraptır. Yeni tüyleri beliren delikanlılarla bulunduğun zaman, şarap içmelisin. Madem ki, bu cihan baştanbaşa harap ve perişandır; harap olan bu yerde senin de harap olman daha iyidir.

47

Yüzsüzlükle her kapıya seğırtmemeli. Zamanın iyisine de kötüsüne de alışmak lâzım. Zamanın zar fincanından atılan kader zarlarının üzerinde ne nakış ve nokta varsa, ona göre oynamak lâzım.

48

Ezel sırlarını ne sen bilirsin, ne ben. Bu muammalı kelimeyi ne sen okuyabilirsin, ne ben.

Perdenin önünde benimle senin dedikodularımız vardır; perde kalkınca ne sen kalırsın, ne ben!

49

Defterimizde yazılı olan cihanın sırları söylenemez; çünkü sonra başımız belâya girer.

Madem ki, bu cahil halk içinde bir ehil kimse yok; bizim hatırımıza gelen her şeyi de söylemek caiz değildir.

50

Benim nasibime şarap ve sarboşluk düştü. Halk, beni neden ayıplıyor acaba?

Keşke her haram olan şey insanı sarhoş etseydi de, dünyada ayık bir tek adam görmeseydim.

51

Yazak... Boşu boşuna yıpranıp gittik. Başasağı çev-

rilmiş bir orağa benzeyen bu gök kubbesinin altında kıyılıp ezildik.

Yazık, yazık... Gözümüzü kapayıp açıncaya kadar kendi dileğimizce var olmadan birdenbire yok oluverdik.

52

Yazık ki, bu gençlik sermayesi de elimden gitti. Ölümün elinden birçok yürekler kan ağladı. Benim sorduğum o cihandan hiç kimse geri gelmiyor ki, ona buradan göğenlerin orada ne halde olduklarını sorayım.

53

Yazık... Gençlik kitabı okunup bitti. O, ilkbahar ve neşe çağları sonbahar oldu.

"Gençlik" denilen o şetaret kuşu, eyvah ne zaman geldi, ne zaman uçup gitti, bilmiyorum.

54

Bu gökler gama gam katmaktan başka bir şey yapmazlar. Getirdikleri hiçbir şey yoktur ki, onu tekrar söküp almasınlar.

Henüz bu dünyaya ayak basmamış kimseler bizim burada ne çektiğimizi bilseler, bu dünyaya gelmezler.

55

Şimdi cihan için şen olmak fırsatı var. Her dinç gönül, kırlara çıkmak ihtiyacını duyar. Her dalda Musa'nın beyaz elinin feyzi, her nefeste İsa'nın mucizeli nefesinin hayat verici bir kudreti var.

56

Bugün saadetinin çiçekleri açtığı halde, neden elinde şarap yok? İç o şarabı iç! Zaman zalimdir. Sonra bir daha böyle bir günü ele geçirmek çok güç olur!

57

Şimdi bülbülün anlattığı binlerce destan dinleniyor. İçenlerin ellerinden yakut renkli şaraptan başka bir şey alma! Kalk gel buraya.. Gül sevinç içinde açıldı. Birkaç gün olsun bu güzel kokan bahçeler içinde gönlün arzusunu al, zevkini çıkart!

58

Bugünden sen yarına hâkim değilsin; o halde yarını düşünmen bir delilikten başka bir şey değil. Gönlün uyanıksa, şu ânı boş geçirmemeğe bak. Ömrünün geri kalanının ne kadar süreceği hiç belli olmaz.

59

Bugün benim gençlik nöbetimdir, şarap içerim; çünkü benim saadetim bundadır.

Şarap için acıdır diye beni ayıplamayın. Bu acılık onun benim hayatım olduğundandır.

60

Bu gece seni bize böyle sarhoş bir halde getiren kim? Seni böyle haremde çıkartıp getiren kim? Senden ayrı bulunduğu için ateşler içinde olan o kimsenin yanına o ateşi alevlendirmek için seni saba rüzgârı gibi getiren kim?

61

Bu gece büyük (batmanlık) bir kadeh ile şarap içeceğim. İki bardak şarapla kendimi kandıracağım. Evvelâ üçlü talâkla aklı ve dini boşayacağım, sonra da üzüm kızını nikâhliyeceğim.

62

Ömrün ölçüsünü almıştan fazla hesap etme; ne tarafa adım atarsan sarhoş olarak at. Kafatasından desti yapılmadan evvel, sen destiyi omzundan, kadehi elinden bırakma!

63

Aşk yolunda insan temiz olmalı; sonra da ecelin pençesinde helâk olmalı.

Ey güzel yüzlü sâki, sen hoş durma. Sen bize bir su ver ki, bir gün toprak olmak var.

64

Önce bana kendi kendimi bildirdin, sonra neden beni kendimden ayırdın?

Madem ki, ezelden beri beni bırakmamaya karar vermiştin, beni âlemde niçin perişan ettin?

65

Ey dudagında âbihayat gizli olan! Kadehin dudagının senin dudagını öpmesine müsaade etme!

Eğer sürahinin kanını içmezsem adam değilim. O kim oluyor ki, dudagını senin dudagının üstüne koyuyor!

66

Ey dört unsurun ve yedi seyyarenin neticesi olan sen! Daima yedi ile dördün arasında yanıp durmaktasın.

İç şarabı! Çünkü sana şimdiye kadar bin kereden fazla söyledim ki, geri dönmek yok. Buradan bir kere gittin mi, tam gidersin!

67

Bu gençlik günleridir. Bugünlerde şarap içmek gerek. Cennetteki Huri hızlarına benzeyen güzellerle üzümün sâf usaresini içmek gerek.

Madem ki, bu fânî dünya bir kere su (tufân) ile harap olmuş; burada bizim de üzüm suyuyla harap olmamız gerek.

68

Ey bütün bu varlıkların hülâsası olan sen! Bir an kazanç ve ziyan endişelerinden uzaklaş! Ebedî olan sâkinin elinden bir kadeh alıp iç ve bu dünya ile ötesinin kederlerinden de uzaklaş!

69

Ey leziz şarap; sen kadehin içinde oldukça iyisin; aklın ayağında bir bağ ve düğümsün.

Senden içeni mahiyetini meydana koymadıkça bırakmazsın.

70

Ey bu dünyadaki büyüklerin üstünde olan güzel! Şarap ne zaman ruha neşe verir, bilir misin? Pazar, pazar-tesi, salı, çarşamba, perşembe, cuma ve cumartesi, hem geceli, hem gündüzlü içilirse...

71

Nice zamanlar biz dünyada olmadığımız halde, dünya olacak. O zaman bizden ne ad kalacak, ne nişan... Bundan önce de biz yoktük; bu yokluğumuzdan dünyaya bir zarar gelmiş değildi. Bundan sonra yeniden yok olduğumuz zaman da yine öyle olacak.

72

Ey gafiller! Bu muazzam gördüğünüz varlık, hiçtir; bu dokuz kat göğün yıldızlı kubbesi de hiçtir. Sen keyfine bak, çünkü her şeyin yapılp tekrar bozulduğu bu dünyada biz bir nefese bağlıyız; o da hiçtir.

73

Ey gafiller! Madem ki, dünyanın bütün hallerini bilirsiniz, onun işvelerine de aldanmayın!

Bu aziz ömrünüzü boş yere harcamayın.. Haydi, haydi.. Gönlünüzce bir dost seçip, şarap için!

74

Ey zaman! Sen daima kalbimi kederle doldurursun. Benim sevinç gönlümü daima parçalarsın.

Bana doğru esen serin rüzgârı sen ateşe çevirir, içtiğim suyu ağızımda toprak edersin!

75

Ey zaman! Senin dönüşünden hiç memnun değilim, beni artık âzad et, çünkü ben bu bağlara lâayık değilim! Sen gafillere ve ehliyetsizlere iltifat ediyorsan bil ki; ben de o kadar ehliyetli ve akıllı değilim.

76

Ey zaman! Bütün bu viranlıklar senin kininin neticesidir. Zulüm senin eski bir âdetindir.

Ey toprak! Senin bağrını desecek olurlarsa, orada kimbilir nice kıymetli mücevherlerin gizlenmiş olduğunu görecekler.

77

Ey hoca! Bizim tek bir dileğimizi kabul et; sesini

kes ve Allah aşkına bizim yakamızı bırak.

Biz, dosdoğru gidiyoruz; ama sen eğri görüyorsun. Sen git de gözlerini tedavi ettir ve bizi bırak!

78

Ey hoş bakışlı, şakacı ve hoppa güzel! Otur Allah aşkına, daha yüzlerce fitneler kaldırmamak için hiç olmazsa ayağa kalkma!

Sen bana hep: "Bakma!" diye emrediyorsun. Halbuki bu sözün: "Bardağı eğri tut da içindekini de dökme!" demeğe benzer.

79

Ey gönül! Bu bilmeceyi sen çözemezsin. Akıllı hakîmlerin nüktelerini anlayamazsın.

Sen burada cennete lâayık şarap ve kadehleri hazırla; öbür tarafta cennete erişir misin, erişmez misin pek belli değil!

80

Ey gönül! Madem ki, cihanın hakikati mecazdan ibaret, bu kadar zahmetlerle ihtiyaçlara ne diye katlanırsın? Vücudunu takdire bırak ve zamana uy. Çünkü bir kere yürüyen kalem, senin için bir daha geriye dönmez!

81

Ey gönül! Madem ki, bu cihan seni kederlendiriyor, madem ki, bir gün temiz ruhun ansızın bedeninden ayrılıp gidecek. Birkaç gün de olsa gönlünce şu yeşilliklerin üstünde otur. Çünkü, bir zaman sonra senin toprağının üstünden de yeşillikler fıçkıracak!

82

Ey gönül! O güzelin bezminde olduğun zaman, nef-sinden ayrılmış ve kendine gelmiş olursun. Adem kade-hinden bir yudum aldıktan sonra artık olanların da ol-mayanların da derdinden kurtulursun!

83

Ey gönül! Madem ki, nasibin hep kanamaktır, her günün halin biraz daha fena olmaktadır, madem ki, işin so-nunda bırakıp gidecektin, ey ruh, bu bedene ne diye gir-din?

84

Ey gönül! Bu cismin sıkıcılığından kurtulacak olur-san, sen mücerret bir ruh olduğun için semalara yükse-lirsin.

Senin yerin Arş'dır; böyle iken bu topraklara inip oturmaktan utanmalısın!

85

Ey gönül! Cihanın bütün refah sebeplerini hazır far-zet. Sevinç bahçelerini yeşilliklerle süslenmiş farzet!

O yeşilliklerin üstünde sen de bir gece şebnem gibi düşüp ertesi sabah kalkmışsın farzet!

86

Ey dost, gel! Yarının sıkıntısını hiç çekmiyelim ve bir nefeslik ömrü ganimet bilelim. Yarın bu köhne mabed-den göçtüğümüz zaman, bundan yedi bin sene evvel göç-müşlerle hiç farkımız olmayacak!

87

Ey dost! Bu köhne cihanın miñnetini boş yere çekme! Madem ki, olan oldu ve olmıyan da henüz meydanda yok, sen keyfine bak ve ne olmuşun, ne de olmamışın sıkıntısını çekme!

88

Ey kader çevkânının (1) bu meydana top gibi fırlattığı insan! Sola sap, sağa git ve sesini çıkarma! Zira, seni nereye sevkettiğini ancak seni bu daimî dönüşlerin içine düşüren bilir... Yalnız o, yalnız o bilir...

89

Allah bize cennette şarap vâdetti. Böyle iken, nasıl olur da halka şarap içmeği haram eder? Bir Arap, Hamza'nın dişi devesine nişan almış vurmış, bizim peygamberimiz de şarap içmeyi o Araba haram etmiş.

90

Allah madem ki, benim istediğimi istememiştir, benim istediğim nasıl hâsıl olur?

Eğer onun istedikleri doğru ise, benim istediklerim hep hatâdan ibarettir.

91

Ey yanmış olan için yanan ve yanmaya lâyık olan! Ey sen ki, cehennemın ateşi seninle tutuşturulsa lâyıktır.

Sen ne zamana kadar: "Ey Allah, Ömer Hayyam'a rahmet et!" deyip duracaksın? Sen nerede, Allaha rahmet öğretmek nerede!

(1) Bir çeşit top oyununda vurmak için kullanılan değnek.

92

Keşke istirahat edecek bir yer olsaydı. Yahut bu uzun yolun bir sonu olaydı.

Keşke yüz bin sene sonra toprağın içinden yeşillikler, otlar gibi çıkmamıza ümidimiz olaydı.

93

Ey gece gündüz gözünü bu yeryüzüne diken! Sen göreceğin günden hiç endişe etmez misin? Son nefesini düşün, kendine gel; zamanın başkalarına ne muamele ettiğini gör!

94

Ey gül! Sen genç ve güzel bir kıza benziyorsun. Ey şarap! Sen cana can katan bir kırmızı dudağa benziyorsun. Ey kavgacı talihim, sen bana her an bigâne kaldığın halde aşına gibi görünüyorsun.

95

Ey aldaticının tezvirine kapılan ve iki günlük hayat için koşup didişen kimse!

"Öldükten sonra acaba nereye gideceğim?" diye mi düşünüyorsun? Şarabı önüme koy da nereye istersen git!

96

Bu mezarlarda yatanlar ki, hepsi de toztoprak olmuştur. bütün zerreleri birbirinden ayrılmıştır. Ah... Bu kıyamete kadar süren şarap nasıl bir şaraptır ki, içenler kendilerinden geçmişler de olup bitenlerden habersizdirler.

97

Bu dünyada ne varsa resim ve hayal gibidir. Bu hali bilmiyen kimse ârif değildir.

Otur bir kadeh şarap iç de keyfine bak ve bu hayalden nakışlarla hiç meşgul olma!

98

Bu yüksek memuriyetler almış "büyük efendiler" in hepai de sıkıntılı işlerle canlarından bezmişlerdir. Ne gariptir ki, yine kendileri gibi hırsa esir olmıyanları da adam yerine koymak istemezler.

99

Âdeti cefa etmek olan bu yüksek çarh (felek), hiç bir kimsenin müşkülünü halletmemiştir. Nerede yaralı bir yürek görmüşse, onun üzerine başka bir yara daha açmıştır.

100

Bu gök kubbesi üstümüzde ters çevrilmiş bir tas gibidir. Bütün akıllı insanlar, onun altında zebun ve perisandırlar.

Şişe ile şarabın dostluklarına bakın ki, dudak dudakça öpüştükleri halde, yine aralarına kan düşmüş.

101

Bizi içinde döndüren bu feleğin çarkını ben bir hayal fanusuna benzetirim (1). Orada güneş ı ışık, âlem fanus, biz de o fanusun içinde geçen suretler ve timsalleriz

(1) *Lanterne magique.* Bir çeşit gölge oyunu aleti.

102

Bu feleğin çarkı benim ve senin helâkimizle meşguldür. Bizim masûm ve temiz canlarımıza kasdi var. Gel de bu yeşilliklerin üstünde otur. Zira, çok geçmeden benim ve senin toprağımızdan başka yeşillikler çıkacak.

103

Bu feleğin çarkı birçok bizim gibileri ekip biçmiştir. Bunun için, boş yere kederlenmenin hiçbir faydası yok. Çabuk, kadehi doldurup avucuma koy. Çünkü olacakların hepsi olmuştur.

104

Bu ömür kervanı ne kadar süratle geçip gidiyor! Dikkat et, böyle geçip giden saadette geçen bir andır.

Ey sâki! Neden başkalarının yarınlarının derdini çekiyorsun? Haydi sen her şeyden evvel şarabı getir, çünkü gece geçip gidiyor.

105

Bu desti benim gibi biçare bir âşıkmiş, bir zaman o da benim gibi bir güzelin saçlarının zincirine bağlanmıştı. Onun boynunda gördüğün bu kulp vaktiyle bir güzelin boynuna atılmış bir kolmuş.

106

Ellerini çamura buluştıran bu çömllekçiler, akıl ve fikirlerini hep o işe verirler. Ne vakte kadar bu çamuru tokat ve tekmeleriyle hırpalayıp duracaklar? Yoğurdukları şey beden çamurudur; ne sanıyorlar!

107

Adına âlem denilen bu eski kervansaray, sabah ve akşamın alaca atının konduğu yerdir. Yüzlerce Cemşit (1) gibi padişahlardan arta kalan bir işret sofrasıdır, yüzlerce Behram'ın konağı olmuş bir mezardır.

108

Ey hiç iyilik etmemiş ve fenalıklar işlemiş, sonra da Allahın lûtfuna dayanmış olan kimse! Af ve mağfirete güvenme; çünkü hiçbir zaman yapılmamış şey yapılmış şey gibi olamaz; yapılmış şey de yapılmamış gibi olamaz.

109

Şu birkaç günlük ömrüm rüzgâr gibi geçip gitti.
Ben, yaşadığım müddetçe şu iki günün gamını çekmem: Birisi gelmiyen gün, öbürü de geçen gün.

110

Ey dost! Zamanın gidişinden boş yere kederlenip durma; âsude kal.
Bir kere vücudunun üstündeki hayat elbisesi parçalandıktan sonra yapmış, söylemiş veya bulaşmış olmanın ne ehemmiyeti var!

111

Cihanı ellerinde tutan iki üç kişi, cehaletlerinden kendilerini en büyük âlimlerden zannederler. Aldırma, onlar kendileri gibi eşek olmıyanları hep kâfir sayarlar.

(1) İnan'ın şarabı icadettiği söylenen mitolojik hükümdarı.

112

Ey akıllı zat! Bu kâşanede gül renkli şarapla öyle ülfet et ki, toprağının rüzgârla havaya kalkan her zerresi başı dönerek aşk meyhanesinin kamçısına kadar gitsin.

113

Daima şarapla ol; işte Mahmud'un (1) saltanatı budur. Çengi dinle; işte Davud'un sesi budur.

Geçmiş ve gelecekle artık meşgul olma; yalnız şu şimdiki halini hoş geçir; yaşamaktan maksat da budur.

114

Düşmana da, dosta da iyilik etmek iyidir. İyilik yapmayı âdet edinen kimse, hiç kötülük yapabilir mi?

Dostuna fenalık edecek olursan, o senin düşmanın olur; düşmanına fenalık edersen, dostun olur.

115

Uzun boylu ve yeni açmış gülden daha taze sevgilinle şarap kadehini ve gülün eteğini elinden bırakma! Bu işi ecel kurdu gülün yaprağı gibi senin de hayatının gömleğini birdenbire parçalamadan gör.

116

Sakin titiz huylu, akılsız ve vekarsız ham ervahlarla oturup şarap içme; onlar sana pek çok sıkıntı verirler. Onlar karanlık gecede sarhoşlukla kavga gürültü eder, ertesi günü özür dilemeleriyle başını ağrıtırılar.

(1) *Iran hükümdarı Gazneli Mahmud.*

117

Bana ne söylüyorsan hepsini de kin ve garazından söylüyorsun. Bana daima mülhid ve dinsiz diyorsun. Ben ne olduğumu itiraf ediyorum. Ama insaf et, bana böyle muamele etmek senin haddin mi!

118

Temiz kalbli, ehil olan akıllı kimselerle düşüp kalk; nadanlardan ve ehliyetsizlerden fersah fersah uzak kaç. Akıllı bir insan sana zehir de verse, onu iç, fakat ehliyetsiz olanın elinden verilen şey bal şerbeti de olsa, dök, içme.

119

Bir okuyucu, biraz şarap ve bir de huri yüzlü bir güzel bulunacak olursa, bir de bir akar su ile onun yeşilliklerle örtülü kenarı olursa bundan daha iyisini arama ve sönmüş cehennem alevlendirme. Eğer cennet varsa, muhakkak ki bundan başka bir şey değildir.

120

Bütün ömrünü sevgilinle geçirmiş ve dünyanın bütün lezzetlerini tatmış da olsan, sonunda yine buradan göçecek ve bütün ömrünce gördüğün şeyin bir rüyadan başka bir şey olmadığını anlayacaksın!

121

Kalk, kalk yatağından ey sâki!
Ver, ver şarabı ey sâki!

Kafatasından desti yapılmadan önce destiden şarabı dök ey sâki!

122

Gül yüzüne nevrüz meltemi hoş gelir. Yeşillikler içinde güzel yüzler bakadır.

Dünkü geçmiş şeyler için söylediklerimin hiçbirisi hoş değildi. Sen keyfine bak ve hiçbir şeyden bahsetme ki hoş olan asıl bugündür.

123

Kalk, şarap ver! Söze ne hacet.. Bu gece senin küçük ağzın benim kismetimdir.

Bize kendi yanağın gibi gül renkli şarap ver, zira benim tövbem de senin saçların gibi sık sık perişan olan, bozulan bir tövbedir.

124

Kalk, rakset! Ayaklarının âhengine biz de ellerimizi uyduralım. Mahmur gözlerin bize bakarken şarap içelim.

Yirmi yaşında iken şarap içmenin o kadar zevki yoktur. Zevkin asıl garip ve güzel olanı, altmışında içilen şaraptır.

125

Kalk güzelim! Hatırımız için, güzelliğinle bir müskilimizi hallet! Bizim kendi toprağımızdan desti yapılmadan evvel bir desti şarap getir de içelim!

126

Kalk!.. Bu sıkıntılı gönlümün ilacını getir! O misk kokulu ve gül renkli şarabı getir! Kederi dağıtacak bir şey istiyorsan, yakut gibi olan şarabı ve ipek telli sazı getir!

127

Kalk! Bu geçici dünyanın kederini bırak! Huzur içinde ol ve aldığın bir nefesi zevk ve neşe içinde geçirmeğe bak. Eğer cihanın tabiatında vefakârlık olsaydı, lûtuflar ve vefa görmek nöbeti başkalarından sana gelmezdi.

128

Güzelim! Kadehi ve destiyi eline al da yer yer ye-sillikler ve su kenarları ara.

Zira bu çark birçok ay yüzlü güzellerin vücutlarını bozup, onlardan yüz kere kadehler, yüz kere destiler yapmıştır.

129

Gülün yüzünde henüz buluttan gelen bir nikab duruyor. Gönlümde henüz şaraba meyil var.

Yatmaya gitme, daha uyku zamanı gelmedi. Canım... Şarap iç! Güneş henüz ufuktadır.

130

Güzel bir yüz, bir dere kenarı, şarap ve gül... Elimden geldiği kadar zevk edeceğim ve safada olacağım.

Oldum olalı ben şarap içtim. Şimdi de içiyorum... Yaşadıkça yine içeceğim.

131

Dün akşam bir çini destiyi taşa vurup kırdım. Bu münasebetsizliği yaptığım zaman sarhoştum.

Desti bana hal diliyle dedi ki: "Ben de bir zaman senin gibiydim; sen de elbette benim gibi olursun!"

132

İlk günlerde zihnim gökyüzünde levh-i mahfûzu (1), kalemî, cennetî, cehennemî aradı durdu.

Sonra üstad bana sağlam bir bilgi ile: "Levh de, kalem de, cennet de, cehennem de hep senin kendindedir!" dedi.

133

Evvelki gün bir çömlekçi dükkânına uğradım. Her an çamurdan bir hüner yaptığını gördüm.

Gafil bir kimse görmediyse ben gördüm: Çömlekçinin avucunda babamın toprağının bir parçası vardı.

134

Aklın başında ise, kendi kendini imtihan et. Gelirken ne getirdin, giderken ne götüreceksin?

"Şarap içmem, sonunda ölüm var!" diyorsun. Sen içsen de, içmesen de ölüm yine var.

135

Sevgilinin yüzü de gül gibi açıldı ey sâki! Sofuluk ve ibadet içinden el çek, sâki! Henüz ecel canımıza kasdetmeden önce bize erguvan renkli şaraptan getir, ey sâki!

136

Ezeli levhde olması gereken her şey yazılmış ve olmuştur. Kalem iyi ve kötüyü yazmaktan uzaktır.

Ezel gününde her ne lâzumsa onu vermiştir. Bizim bu yüzden kederlenmemiz ve çabalayıp durmamız ise beyhudedir.

(1) *Tamamı tahkikî ile yeryüzünde bütün olup biteceklerini önceden yazmış olduğu levha.*

137

Yer yatağında birtakım uykuya dalmış kimseler görüyorum. Toprak altında gizlenmiş birçok insanlar görüyorum. Adem sahrasına baktıkça orada göçenleri ve bir daha geri gelmeyenleri görüyorum.

138

Şehirleri ve kırları çok dolastık. Ufuklardan ufuklara gezip durduk. Bu yoldan kimsenin geri geldiğini ne gördük, ne işittik. Yolcu gittiği yoldan bir daha geri dönmedi.

139

Ey eski dostlarımın en seçkini olan sen; dinle beni! Bu başsız ve dipsiz felekten hiç çekinme. Kanaat arsasının bir köşesine çekil de zamanın oyunlarını seyret da!..

140

Riyakârlıktan gönlüme sıkıntı bastı, ey sâki! Kalk, sevinç içinde bana şarap getir!

Seccadeyi ve sarığı rehin vererek şarap al ki, benim iftiharım esaslı olsun.

141

Bülbül bahçelerde feryada başladı. Elimizde lâle gibi bir şarap bulunmalı.

Nasıl olsa biz öldükten sonra halk: "Fîlânın elinde de şarap kadehi görülmüştü" diyecek.

142

Bak; cihandan ne kazancım oldu? Hiç.

Şu geçen hayatımdan elimde ne kaldı? Hiç.

Ben meclislerin ışığı idim; fakat bir kere sönünce ne oldum? Hiç.

Ben Cemlerin kadehi idim, fakat kırıldım.. Şimdi neyim? Hiç!

143

Bak! Saba rüzgâriyle güllerin etekleri nasıl yırtıldı.
Bak! Bülbül gülün güzelliği karşısında nasıl sevin-
ce dalmış.

Git; gül ağaçlarının gölgesi altında otur ve düşün
ki, bu güllerden birçokları topraktan çıkmış ve yine top-
rağa girmiştir.

144

Elinden gelirse bir an şarapsız durma. Zira, şarap-
tan akıl da gönül de din de neşelenir.

İblis bir defa olsun şarap içmiş olsaydı, Âdem'in önün-
de bir değil, iki bin kere secde ederdi.

145

Bir yabancı vefa gösterirse, benim akrabam gibidir.
Akrabam bana cefa ederse düşmanımdır.

Zehir, şifa verirse panzehirdir; bal şerbeti hasta
ederse bal değil, zehirdir.

146

Adem'den temiz geldik, burada kirlendik. Oradan
kedersiz geldik, burada kederlere boğulduk.

Gönül ateşine gözyaşı olup döküldük. Ömrümüzü ha-
vaya savurduk ve böylece toprak olduk.

147

İhtiyar başımı aşkın tuzağa düşürdü. Bu tende can
bulundukça şaraptan ayrılmıyacağım.

Ben şarap satanlara şaşıyorum. Acaba onlar şaraptan daha iyi bir şey bulup onun yerine satın alabiliyorlar mı?

148

İhtiyar başımı aşkın tuzığa düşürdü. Yoksa elimle şarap kadehi birbirini nereden bulacaktı.

Aklın verdiği tövbeyi sevgili bozdu. Sabrın dokuduğu elbiseyi de günler parçaladı.

149

Bir meyhanede bir ihtiyar gördüm; ona: "Gidenlerden bana bir haber vermez misin?" dedim.

Cevap verdi. Dedi ki: "Şarap içmene bak; bizim gibi pek çokları gittiler, bir kerecik geri dönen olmadı."

150

Sarhoşluk uykusuna dalmış ve şüphe evini akıl tozundan temizlemiş bir ihtiyar gördüm.

Şarap içmiş, sersemlemiş ve sızmış: "Allah, kullarına lütfeder" diyerek uykusuna dalmıştı.

151

Bir ihtiyar harâbâttan omuzunda seccade, elinde şarap kâsesi olduğu halde, sarhoş çıktı.

Ona: "Ey şeyh! Sana n'oldu böyle?" dedim. "Bu dünyanın işi rüzgâra benzer; şarap içmeğe bak!" dedi.

152

Benden ve senden evvel pek çok geceler ve gündüzler olmuş... Bu felekler bir maksatla döner dururlarmış. Ayağını yere hafif bas! Zira, bastığın toprak kimbilir hangi güzelin gözbebeğidir.

153

Benden ve senden evvel birçok erkekler ve kadınlar yaşamış... Ufukları birçok insanlar doldurmuş.

Çok yakında senin tenin de toprak olacak; zira, senin toprağın da binlerce diğer insanların teni olmuştur.

154

Zamanın dönlüğünden daima kederliyim. Sefil yaratılışıma karşı daima kin duyuyorum.

Ne bu dünyadan elimi çekecek kadar ilmim, ne de bu dünyadan el çekecek kadar aklım var.

155

Ellmi ayağımı ayırdettiğim dakikadan beri bu alçak felek benim ellerimi bağladı.

Ne yazık ki, şarapsız ve sevgilisiz geçirdiğim zamanları da ömürden sayarak hesabıma geçirecekler.

156

Ne zamana kadar renk ve kokunun esiri olacaksın? Ne zamana kadar güzel çirkin kaydında olacaksın. İster zenzem geçmesi ol, ister âbihayat... En sonunda toprağın içine düşüp kalacaksın.

157

Ne zamana kadar her günkü aklımızın esiri olacağız? Bu yeryüzünde yüz sene de kalsak, bir gün de, hep bir. Biz, çömlekçinin dükkânında desti olmadan evvel, kâsemize şarap koymıya bak!

158

Beş ve dört dâvaları (1) ne zamana kadar sürecek ey sâki? Birini anlamaktaki güçlük yüz bini anlamaktaki güçlükle birdir.

Hepimiz toprağız, sen çalgını düzenle; biz hepimiz rüzgâruz, şarap getir, ey sâki!

159

Ne zamana kadar bize dil uzatacaksın, ey ham sofu? Biz harâbât rindiyiz ve daimi sarhoşuz.

Sen tesbihinin, riyakârlığın ve entrikalarının gamiyile berabersin; biz de şarabımız ve sevgilimizle daima muradımızı sürüyoruz.

160

Benim toprağımı kalıba döktükleri zaman, bu topraktan nice nice fesatlar da yaratmışlar.

Ben bundan daha iyi olamam; çünkü, potadan beni bu bulunduğu mahiyette dışarı dökmüşler.

161

İstedığın kadar kızıl dudaklar ve şarap kadehleri hevesinde dolaş, istediğin kadar tef, çeng ve ney sesleri arkasında koş; Allah bilir ki, bütün bunlar teferruattan ibaret, sen bağılıklarından kurtulmadıkça hiçbir şey olmazsın.

162

Birlikte el çırpıp sevinmedikçe, ayağımızla gamın başını ezmüş olmayız.

Sabah olmadan evvel kalkıp biraz içelim; zira, bu

(1) Beş hasa ve dört unsur.

sabah birçok defalar doğacak, fakat bizden hiçbir ses işitilmeyecek.

163

Ne zamana kadar başkalarının işledikleri zulümlerden utanacağız? Ne zamana kadar bu renksiz zamanın ateşini hissedeceğiz?

Kalk, eğer erkeksen bu cihanın kederinden korkma. Gel! Bu bir bayram sabahıdır; gül renkli şaraptan içelim!

164

Ne zamana kadar meşedin mumundan, ateşgedenin dumanından bahsedilecek? Ne zamana kadar cehennemün azabı, cennetin hazları konuşulacak?

Git, ezel levhine bak. Ezelde kudret sahibi olan Allah, oraya olacağı ve olmayacağı yazmış.

165

Ne zamana kadar zamanın kederiyle mahzun olacaksın? Ne zamana kadar gözlerin yaşlı ve yüreğin yaralı olacak?

Bu hayat dairesinden çıkarılmadan evvel şarap iç, keyfine bak ve zamanını hoş geçir.

166

Ne zamana kadar bir şeyim var mı, yok mu diye kederleneceğim; bu hayatı gönül hoşluğuyla geçirebilir miyim diye düşüneceğim?

Şarap kadehini doldur ki, içime aldığım soluğu verebileceğimi bile biliyorum.

167

Ne zamana kadar ömrün hodbinlikle, yahut olmuşun veya olmamışın sevdasında geçecek?

Şarap iç. Zira, bir ömür ki, ardından ölüm gelir, uykuya veya sarhoşluk içinde geçsin daha iyi.

168

Ayık olduğum zaman neşe ve eğlenceden uzak kalırım; sarhoş olunca da aklım eksilir.

Sarhoşlukla ayıklık arasında bir hal var ki, işte ben ona bayılırım... Asıl hayat odur.

169

Ölüm korkusu ve fânîlik vehmi seni sarhoş ediyor. Halbuki muhakkak bu fânîlikten bir beka dalı fıskıracaktır.

Ben İsa'ya ait bir nefha ile bir kere dirildikten sonra ebedî ölüm benim vücudumdan el çekmiştir.

170

Şarapla dolu olan o kadehin terkiğini kim vücuda getirdi? Hiçbir sarhoş onu kırmaya kıyabilir mi?

O kadar nâzenin başları, kolları, elleri, bilekleri acaba hangi muhabbet yarattı; hangi kın parçaladı?

171

Madem ki bu küstah feleğin altındasın; sus. Madem ki bu ateşin dünyasındasın şarap iç!

Madem ki evvelin ve sonun topraktan başka bir şey değildir, toprağın üstünde değil de, altındasın farzet!

172

Bir desti kızıl şarap ve bir de divan isterim. Birkaç lokma bir şeyle yarım ekmek yeter.

Benimle sen bir viranede de olsak, orası bize sultanların sarayından daha hoş görünür.

173

Elinde biraz şarabın varsa sakın tövbe etme; sonra nadim olduğuna da yüz kere tövbe edersin!

Gülün elbisesini yırttığı ve bülbülün dem çektiği böyle bir zamanda tövbe hiç caiz olur mu?

174

(İnsan) öyle bir kadehtir ki, akı onu beğenir; alın-na yüzlerce büseler koyar.

Fakat şu cihan gömlekçisine bakın; bu kadar güzel bir kadehi yaptıktan sonra nasıl yerlere çarparak kırıyor!

175

Bir yeşilliğin kögesinde kadeh, şarap ve sâki... Bunların hepsi benim ve senin için cennettir.

Artık hiç kimsenin cennet ve cehennem dediğine bakma... Cehenneme giden kim; cennetten kim gelmiş?..

176

Sevgilim! Seninle ben bir perkâr gibiyiz. Her ne kadar başımız iki ise de, vücudumuz birdir.

İkimiz de bir nokta üzerinde daire gibi dönüyoruz. Sonra başlarımız yine birleşecek.

177

Ehil olan o kimseye canım feda olsun; başımı onun ayaklarına sürsem yeri vardır.

Cehennemın sahiden ne olduğunu bilmek ister misin? Dünyada cehennem ehli olmayan kimselerin sohbetinde bulunmaktır.

178

Cihanın gamından ve tasasından ne zamana kadar şikâyet edip duracaksın? Kalk da şu dakikanı sevinç içinde geçirmeye bak.

Yeryüzü yeşillikler ve renk renk çiçeklerle donandı. Yakut gibi şarapla ağzına kadar dolu kadehi başına dik!

179

Ey dostum! Bu eskimiş teninin hırs ve arzusuyle ne zamana kadar bu dünyayı dolaşıp duracaksın?

Onlar gittiler, biz de gidiyoruz. Bizden sonrakiler de gelirler ve giderler; fakat bir an için olsun istedikleri gibi yaşamadan giderler.

180

O kadar çok şarap içeyim ki, toprağın altına girdiğim zaman da topraktan şarap kokusu gelsin.

Bir çakırkeyif mezarımın başına gelecek olsa, şarabımın kokusundan mest ve harap olsun!

181

Kendi kendimden ne kadar ziyade geçerse, o derecede kendi kendime gelirim. Pâyem ne kadar yükselirse, o nisbette alçalırım.

Asıl tuhafı şu ki, varlık şarabıyla ne kadar çok ayık bulunursam, o nisbette çok sarhoş olurum.

182

Etrafa baktıkça cennetten yeşil bahçeler ve kevserden bir ırmak görüyorum.

Madem ki, kırlar cennet olmuş, artık cehennem bahsini bırak da bu cennette bir felek yüzlü ile oturmana bak!

183

Bog yere o kadar kederlenme, şen yaşa. Bu zulüm yolunda sen adaletle yaşa.

Madem ki, bu işin sonu yokluktur; sen kendini şimdiden yoksuz farzet de hür yaşa.

184

İrmakta akan su gibi, çöllerde esen rüzgâr gibi benim ve senin ömrümüzden bir gün daha eksildi.

Ben hayatta oldukça şu iki günün kederini çekmemeliyim. Biri gelmemiş, biri de geçmiş günün.

185

Madem ki, daha ilk gündün buraya gelmek benim elimde değildi ve buradan da murada ermeden geçmek muhakkaktı, ey ruhu hafif sâki, kalk, eteğini beline sok, ben dünyanın kederlerini şarapla silip temizlemek istiyorum.

186

Nevrûz günü bulut, lâlenin yanığını yıkadı. Kalk ve şerçekten şarap kadehine sarıl

Bugün senin doya doya seyrettiğin bu yeşillikler yarın senin toprağından bitecek.

187

Mest bülbülün yolu çiçeklerle dolu bahçelere düştü.
Orada gülün ve şarap kadehinin yüzünü güler buldu.

Gelip hal diliyle kulağıma dedi ki: "Dikkat et; şu-
nu iyi bil ki, bu geçen ömrü bir daha bulamazsın!"

188

Madem ki, bu çark şimdiye kadar hiçbir akıllının istediği gibi dönmemiştir, gökleri ister yedi, ister sekiz say, hepsi bir...

Madem ki, ölmek ve bütün arzulardan ayrılmak mukadderdir, ister cismini kâbirde karıncalar yesin, ister kırdaki kurtlar parçalasın... Hepsi bir...

189

Madem ki, bu iki kapılıda (dünyada) insanın eline gönül azabı çekmekten ve can vermekten başka bir şey geçmiyor, burada hiç yaşamamış olan kimse ne mesuttur, anasından doğmamış kimse de ne huzur içindedir!

190

Madem ki, kimse yarının ne olacağını bilemez, sen şu deli gönlüne neşe doldurmaya bak.

Mehtaba çıkıp biraz şarap iç güzelim. Çünkü biz öldükten sonra bu ay pek çok defalar gökte parlayacak ama.. bizi bulamayacak..

191

Ben öldüğüm zaman, beni şarapla yıkayın. Bana şarap ve kadehle talkın verin.

Beni mahşer günü aramak isterseniz, meyhane kapısının toprağında arayın!

192

Madem ki işler bizim istediğimiz gibi olmayacakmış, o halde bizim düşünmemizin ve uğraşıp didinmemizin faydası ne?

Daima: "Bu dünyaya geç geldik, erken gidiyoruz!" diyerek hasretle içimizi çekip duruyoruz.

193

Nevrûzda lâânenin yaptığı gibi, eline kadehi al ve mümkünse lâle yanaklı bir güzelle zevke dal, neşe ile şarap iç; zira bu lâcivert kubbe seni ansızın devirip toprakla bir yapacak.

194

Madem ki ölüm bir kerelik ölümdür, öyle ise sen de bir kere öl!.. Bu ne biçareliktir.

Biraz kan, pislik, damar ve deri parçalarını hiç yokmuş farzet. Bunlar için bu kadar kederlenmeğe değer mi?

195

Ben ölünce mezarımı yok edin ve benim bu halimi başkalarına ibret dersi yapın!

Sonra toprağımı şarapla yoğurun; çürümüş vücudumdan hâsıl olan bu maddeden şarap küpüne bir kapak yapın.

196

Madem ki ömür geçiyor, ister tatlı geçsin, ister acı ne çıkar? Can dudağa geldiği zaman Nişabur'da veya Belh'de olmanın ne farkı olur?

Şarap iç; çünkü benden ve senden sonra bu ay daha birçok zamanlar hilâlden bedir haline ve bedirden hilâle girerek çıkıp inecek.

197

Madem ki sana nasip olandan başka bir şey verilmiyor, gönlünün arzusu peşinde bu kadar koşman neye yarayacak?

Sakın gönlünü bu kadar ağır yükler altında ezme. İşin sonu geçmektir ve göçmektir.

198

Madem ki bu zamanda akıldan fayda yok, ancak akılsızdan başkası bu zamanda nimete nail olamaz.

Sen o akılı körleten şeyden biraz getir; belki böylelikle zaman bizden de iltifatını esirgemez.

199

Madem ki hakikat ve yakın denilen şeye erişmek mümkün değil, bütün ömür boyunca bu şüphe içinde oturulup beklenemez.

Sakın, şarap kadehini elden bırakmayın. Bir şey anlamıyacak olduktan sonra ister alık, ister sarhoş olsun, hepsi bir.

200

Madem ki bu mâbetteki (dünyadaki) yerinde kalıcı değil, burada şarapsız ve sevgilisiz yaşamamız büyük bir hatâdır.

Sen ey aklı selim sahibi! Acaba ne zamana kadar "dünya kadim midir, yoksa sonradan mı olmuştur" diye düşünüp duracaksın. Ben bir kere bu cibandandan gittikten sonra dünya ister kadim olsun, ister sonradan olmuş, benim için hep birdir.

201

Güllerin ve şarabın halini ancak şaraba tapanlar

bilir. Gönülleri dar ve elleri sıkı olanlar değil. Onu bilmiyenler bu cehillerinde mazurdurlar. Bunda öyle bir zevk var ki onu ancak sarhoşlar anlar.

202

Hayvanların ayakları altında çiğnenen her diken bir güzelin saçı, bir sevgilinin kaşındır.

Şarapların kubbesindeki her tuğla bir vezirin parmağı ve bir sultanın başıdır.

203

Dünyada meşhur olmıyan ve ne ipek, ne atlas, ne de sol giymemiş olan o kimsenin gönlü ne kadar huzur içindedir.

O kimse anka kuşu gibi arşın üzerinde uçar ve bu cihan harabesinde benim gibi baykuş halinde tünemez.

204

Güneş sabah kemendini dama attı. Gündüz padişahı kadehe şarap döktü.

Şarap iç; zira sabah erken kalkanların müezzini: "İçiniz!" nidasıyla ortalığa velvele verdi.

205

Gönlünü hoş tut; seni dünden düşünmüşlerdir; senin bütün dileklerini dünden hazırlamışlardır. Git, sevinç içinde yaşa; çünkü sana ait olan kararı dünden vermişlerdir.

206

Vaktini hoş geçir, zira bu dünya da geçicidir. Ruh bedenin arkasında feryat edip duracaktır.

Şimdi gördüğün bu kafatasları yarın çömlekçilerin tekme ve tokatları altında pek çok tartaklanacaktır.

207

Zevkine bak; zira kederlerin sonu yoktur. Gökte birçok yıldız ayrılıp birleşecektir.

Senin kalıbından yapılan olan kerpiç başkalarının köşk ve saraylarında kullanılacaktır.

208

Hayyam! Eğer şarap içip sarhoş oldunsa iç, keyfine bak! Güzel yüzlü bir gençle oturuyorsan, otur eğlen, zevkin artsın.

Mademki işin sonu yokluktur, varken de kendini yoksun farzet ve zevkinde daim ol!

209

Ey Hayyam!. Senin vücudun tıpkı bir çadıra benzer; ruh o çadırdâ oturan sultandır ve son menzili de bu fâni dünyadır.

Sultan kalkınca ölüm hizmetçisi çadırı başka bir menzilde kurmak üzere yıkıp kaldırır.

210

Ey Hayyam! İşlediğin günahlar için bu keder ve matemler ne? Kederlenmenin az veya çok faydası var mı?

Günah işlemiyen için gufrân yoktur; gufrân ancak günahkârlar içindir; bunda kederlenecek ne var!

211

Ey Hayyam! Dünyanın gamıyla gönlünü sıkıntı içinde bırakan kimseden zaman utanır. Şişen taşa çarpıp parçalanmadan evvel çenk nağmeleriyle billûr surahiden şarap dök.

212

Hayyam ki hikmet çadırları dikerdi, ansızın gam ocağına düşüp yandı.

Ölüm makası ömrünün çadırının iplerini kesti. Aceleci dellâl onu yok pahasına sattı.

213

Hayatımda bir gün olsun şâd olmadan vaktimi boş lümitlerle geçirdim durdum. Şimdi zaman bana kendisinden öc almam için fırsat vermeyecek diye korkuyorum.

214

Her şeyi bilen Allah bütün bu değişik tabiatların terkiibini vücuda getirdiği zaman niçin bu terkipleri eksik ve kusurlu yaptı acaba? Eğer bu suretler iyi olduysa niçin onları kırıp, bozuyor, eğer iyi olmadıysa kabahat kimin?

215

Başsağı ölümün ayakları altına serildiğim, kanatları kırılmış bir kuş gibi ölümün kucığına atıldığım zaman sakın çamurundan surahiden başka bir şey yapmayın. Belki de ona konacak şarabın kokusuyla bir an dirilirim.

216

Sırların perdesinin arkasına gitmeye kimseye yol yoktur. Hiç kimsenin ruhu bu usule âşına değildir.

Toprağın altından başka girilecek hiçbir yer yoktur. Ne yazık ki bu masal pek kısa da değildir.

217

Kadehinde erimiş yakut var; ey sâki! İçme o yakut-

tan ışık ver, ey sâki! Avucuma dolu bardağı ver ki onunla ruhumun kadehine hayat vereyim, ey sâki!

218

İşret kadehinin içine gül rengindeki şarap yakışır; ödün nağmesine çengin iniltisi yararır.

Şarap kadehinden haberi olmıyan zahidin bizden bin fersah uzak olması münasıptır.

219

Cemin kadehini arayarak dünyayı dolaştık. Ne gündüz rahat ettik, ne gece uyuyabildik.

Üstattan Cemin kadehine ait vasıflar işittikten sonra Cem'in dünyayı gösteren kadehini kendi kendimizde bulduk.

220

Gözüne dünyayı ne kadar süslü gösterirlerse gösterirler, akıllı insanların yaşanmadığı şeye sen de yanaşma!

Senin gibi pek çok gidenler ve gelenler olmuştur. Bu dünyadan nasibini almıya bak; çünkü sonunda seni de alıp götürecekler.

221

Dikkatle araştıranların nazarında ne güzel, ne çirkin var. Âşkların konak yerleri ister cehennem olsun, ister cennet... Gönüllerini kaptıranlar ister atlas giysinler, ister paçavra... Âşkların başları altında ister yastık olsun, ister kerpîç, hepsi bir...

222

Rüyamda bir hakan gördüm; bana dedi ki:

"Uykuda hiç kimsese sevînc gülü açılmamıştır. Niçin ölüme benzeyen bir işi işliyorsun? Şarap iç; zira bu toprağın altında bol bol uyuyacaksın!"

223

Ne yazık ki gönlüm hiç bir derman bulmadı, Canım dudağıma geldi ve cânana erişmedi.

Ömrüm hayret içinde tükendi de onun aşk masalı bir türlü tükenmedi.

224

Ucu bucağı olmıyan bu gök kubbesinin içinde gönül hoşluğuyla şarap iç; zira zaman cefakârdır.

Nöbet sana gelince: "Ah!" diye şikâyet etme; çünkü bu kadeh herkesin sıra ile tattığı bir kadehtir.

225

Vücut dairesine geç geldik. İnsanlık mertebesinden aşağıya düştük.

Mademki ömrümüz muradımızca geçmiyor, keşke artık tükense de biz de kurtulsak.. Zira canımızdan bezdik.

226

Gönle keder ağacı dikilmemeli. Daima sevinç kitabını okumak gerek.

Şarap içmeli ve gönlün arzusu ne ise onu yapmalı. Zaten dünyada ne kadar kalacağın da bellidir.

227

Bir insan iki günlük ekmeği, kırık bir destiden azıcık soğuk suyu varsa gidip de bir başkasının emrine nasıl girer, yahut kendisi gibi birisinin hizmetçiliğini etmeğe nasıl katlanır?

228

Erguvan rengindeki şaraptan getir, ey sâki! Kederden can ağzıma geldi, ey sâki!

Olabilir ki bir lâhza kendimden geçer, zamanı unutturum da kurtulurum, ey sâki!

229

Misk kokan kırmızı şarabı getir, ey sâki! Bu dedikodulardan kurtulayım, ey sâki! Zehir benim ve senin top-rağımızdan bir desti yapmadan bir desti şarap ver ey sâki.

230

Bu dünyada hakikat ağacı bitmemiştir. Bu hususta hiç kimse doğru yolu bulamamıştır.

Herkes gevşek bir dala el uzatmış. Bu gün dünün aynıdır, yarın da keza ilk günün benzeri...

231

Başımda put gibi süslü, huri kızları gibi harikulâde güzellerin sevdası var. Elimden üzüm suyu hiç eksilmez.

Bana: "Allah sana tövbe ve nedamet versin!" diyorlar. Bunu ne o verir, ne ben yaparım. Benden uzak olsun.

232

Adına dünya denilen bu hokkabaz evinde dost arama. Bu sözü benden işit ve sakın kimseye söyleme.

Derde alış ve derman isteme. Gamla beraber görünerek otur ve gamına ortak arama.

233

Tekkede, medresede, kilisede ve ateggedede herkes cehennemden korkmakta ve cehennemi aramakta.

Allahın sırlarından haberi olan kimse ise hiçbir zaman gönlünün tarlasına bu tohumu ekmemiştir.

234

Can âleminde akıllı olmak lâzım. Bu dünya işleri

ğün dilsiz olmak lâzım. Göz, dil ve kulağımız yerinde ol-
dukça gözsüz, kulaksız ve dilsiz olmak lâzım.

235

Menzilimiz olan bu vefasız dünyada kendi kıyasına göre pek çok aradım.

Lâkin orada ne senin yüzün gibi parlak bir ay gör-
düm, ne de senin endaman gibi düzgün bir servi.

236

Bahar mevsiminde huri tabiatlı bir güzel bana bir
dere kenarında bir kadeh doldurup da sunacak olursa
- bu sözün herkesçe girkin görüneceğini bilmekle bera-
ber - eğer bir daha cennet adını anarsam köpekten alçak
olayım, derim.

237

Dün akşam bir desticinin dükkânına gittim. Orada
iki bin desti gördüm. Hepsi susar görünüyor ve araların-
da konuşuyorlardı.

Her biri hal diliyle bana: "Hani destici, hani desti
satın alan, hani desti satan?" diyordu.

238

Bir çömllekçinin dükkânına düşünceli bir halde gir-
dim. Çarkın önünde ayakta duran çömllekçiyi gördüm.
Hiç aldirmeden, padişah kafasından ve dilenci ayağından
destiye baş ve kulp yapıyordu.

239

Felek gönümün kulağına gizlice dedi ki: "Kaza ve
 kaderden gelen hükmü senden benden mi biliyorsun?"

Eğer hareketimde benim kendi ihtiyarım olsaydı ben
kendimi böyle âvare, başı boş dolaşmaktan kurtarırdım."

240

Camle her ne kadar ibadet vesilesiyle geldikse de, doğrusunu istersen buraya namaz kılmak için gelmedik.

Bir gün buradan bir seccade çalmıştık o şimdi eskidi de başkaları var mı diye yeniden geldik.

241

İşte hepimiz âşıklar meclisinde oturuyoruz. Hepimiz zamanın minnetinden kurtulmuşuz.

Onun neşesinin şarabından hepimiz bir kadeh içerek hepimiz azâde, âsude ve sarhoşuz.

242

Gül mevsiminde gül renkli şaraptan iç; onu neyin inleyişini ve çengin nağmesini dinleyerek iç!

Ben neşe ile, gönlüm huzur içinde şarap içmekteyim. Sen içmezsen, ne yapayım, ziftin pekini iç!

243

Meyhanede şaraptan başka bir şeyle yıkanılmaz. Kötüye çıkmış bir ad iyi olamaz.

Sen bize şarap ver; zira bizim sofuluk perdemiz öyle yırtılmıştır ki artık ona hiçbir yama vurulamaz.

244

Surahinin boynundan dökülürken şarabın çıkardığı "gül.. gül.." sesi ne güzeldir. Semağ sesi ve ney iniltisi ne güzeldir.

Hey hey..... İnsanın kucığında gönül oyalayan bir güzel ve başta şarabın neşesi olduğu halde gamdan uzak kalmak ne güzeldir.

245

Lâle bahçeleri tarhedilen bu topraklara mutlaka bir padişahın kanı akmıştır.

Yerden biten her menekşe yaprağı, mutlaka vaktiyle bir güzelin yanağını süsleyen bendi.

246

Sen her yana yüzlerce tuzaklar kuruyorsun ve "Eğer bunlardan birine ayağını basarsan seni öldürürüm" diyorsun.

Tuzağı kendin kuruyor, kim yakalanırsa tutup öldürüyor, sonra da onun adına âsi diyorsun.

247

Düşün ki bir gün canından ayrılacaksın ve ademin sırlarının perdesi arkasına geçeceksin.

Mademki nereden geldiğini bilmiyorsun, nereye gideceğinden de haberin yok, şarap iç ve keyfine bak!

248

Düşün ki bu nazenin ömür geçip gidiyor; hem bak, nasıl gözyaşlarıyla ve hüznle tükeniyor.

Bütün hayatım boyunca huzur ve safa süremedim; böyle ömre bin kere yazıklar olsun.

249

Gönül hayatın sırrını hakkiyle bilmiş olsaydı ölümdaki Allahın sırlarını da anırdı.

Sen bugün kendinde iken hiçbir şey bilemedin de yarın kendinden geçtikten sonra acaba ne bileceksin?

250

Farzet ki dünyada istediğin gibi yaşamışsın, sonu ne?

Farzet ki bu ömür kitabını okuyup hatmetmişsin, sonu ne?

Farzedelim ki bu dünyada yüz sene gönlünün dile-diği gibi yaşamışsın ve farzet ki yüz sene daha yaşayacak-sın... Sonu ne?

251

Dünyayı gördün, her ne gördünse hiçtir. Ne söyle-dinse ve ne dinledinse yine hiçtir.

Baştan başa ufukları da dolaşsan yine hiçtir, eve kapanıp oturarak yaşadınsa yine hiçtir.

252

Dünya ne senin makamındır, ne de oturulacak bir yerdir. Akli başında olan bir kimsenin orada sarhoş ya-şaması daha münasiptir.

Elin boş olarak toprağa girmeden evvel şu keder a-teşine şarapla biraz su serp bâri..

253

Şarap ve sâki olmadan bu devran hiçtir, Irak neyi-nin nağmelerini dinlemeden geçen zaman hiçtir.

Bu dünyanın ahvaline baktıkça anlıyorum ki iş bu ömrü hoş geçirmektedir, geri kalanı ise hiçtir.

254

Bizim geldiğimiz ve gittiğimiz bu devrin ne başı var-dır, ne sonu.

Hiç kimse bu hususta doğru bir söz söyleyemiyor; acaba bu geliş neredendir ve nereye gidiliyor?

255

Artık bu dünyanın kederini çekmiyelim, sâf ve gül renkli şaraptan başka bir şey içmiyelim.

Şarap bu cihanın kanıdır; cihan ise bizim kanımıza

kusamıştır. Bizim kanımızı içmeye kasdedenin kanını biz nasıl içmeyiz?

256

Dün çarşıda bir çömlekçi gördüm. Bir çamur parçasını tekmeleyip duruyordu.

O çamur ona hal diliyle: "Ben de vaktiyle senin gibiydim, beni çok hırpalama!" diyordu.

257

Bir rind gördüm ki arz denilen kır atın üzerine binmişti. Onun ne küfürle, ne islâmla, ne din ve ne de dünya ile alâkası vardı.

O ne Hakka, ne hakikate, ne şeriata ve ne de yakine ehemmiyet veriyordu. Dünyada ve ukbâda bu cesareti gösterebilecek kim vardır?

258

Bu çamur buluşğından münezzeh olan ruh temiz bir âlemden sana misafir gelmiştir. Senden "Akşamın hayır olsun!" deyip ayrılmadan eyvel sen ona sabûh şarabıyla imdat et!

259

Bir gün beni sarhoş, başımı ayağına koymuş ve alçalmış göreceksin.

Sarığı başından ve kadehi elinden düşmüş olarak beni putperest saçların zincirine tutulmuş göreceksin.

260

Şu bir iki gün elinde fırsat varken halis şaraptan iç. Dikkat et ki bu geçen ömrü bir daha bulacak değilsin.

Biliyor musun ki bu cihan haraplık yoluna doğru gidiyor. Bâri, sen de gece gündüz içip harap ol!

261

Geçmiş günü hatırlama; gelmeyen yarın için de yap-
nıp yakılma.

Daha gelmemiş veya çoktan geçmiş şeylere bel bağ-
lama; şimdiki halini hoş geçir ve ömrünü boşa harcama.

262

Bugün pek lâtif bir gündür; hava ne sıcak ne soğuk.
Bulut bahçedeki güllerin yanaklarındaki tozları yıkadı.

Bülbül hal diliyle sarı güle: "Tam şarap içilecek za-
mandır" diye feryat ediyor.

263

Her ne kadar sana baş ağrısı oluyorsam da, cana can
katan şu şaraptan bir kadeh doldurup avucuma koy; zi-
ra bu dünyanın işi masaldır. Hele acele et çocuğum; çün-
kü ömrün geçmektedir.

264

Zamanın bir sadmesine uğramadan evvel bugün se-
ninle beraber bir şarap içelim.

Çünkü bu melek bizim göçeceğimiz zaman bize bir
su içecek kadar bile fırsat vermeyecektir.

265

Adın bu âlemden silinmeden önce şarap iç, çünkü
gönüle şarap girince oradan keder uzaklaşır.

Bedenin cüzleri birbirinden ayrılmadan evvel bâri
sen bir güzelin saçlarının tellerini ayır ve dağıt.

266

Ey güzel, ki gamlar sana gece baskını yapmadan ev-
vel emret de şarap getirsinler.

Sana gelince ey gaflette olan cahil; sen altın değilsin ki bir kere toprağa gömdükten sonra tekrar çıkarsınlar.

267

Zahit: "Cennet burilerle güzeldir" diyor. Bense: "Üzüm kızı güzeldir" diyorum.

Sen bu peşini al da o veresiyeden vazgeç. Uzaktan davulun sesi hoş gelir.

268

Aman, henüz elinde kudret varken aziz dostlarının sırtından bir yükü kaldır.

Bu güzelin saltanatı ebedî değildir; bir gün bakarsın ki senin de elinden gıkıvermiş.

269

Şu dönen felekten gelen kötü talihe bak. Dostların birer birer gidişiyle boğalan dünyayı gör!

Elinden gelirse bir an kendin için yaşa; yarına bakma, dünü arama yalıtız hali gör!

270

Bir müddet için bize menzil olan bu dünyada belâdan ve kederden başka bir kazancımız olmadı.

Yazık ki hiçbir müşkülümüz hallolunmadı. Göçüp gittin; yüreğimde binbir hasret kaldı.

271

Ey Tanrı! Ölünün ve dirinin işini gören sensin; bu dağınık cihanı koruyan da yine sensin.

Ben her ne kadar fena isem de bu fena kulun efendisi sensin. Yaratıcı sen olduktan sonra kimin ne kaba-hatli olur?

272

Kucağımdaki sâki eğer yakut dudaklı, endamı mütenasip bir güzel olsa, bana üzüm suyu değil, abıhayat da verse, Zühre yıldızı saz çalsa ve o mecliste İsâ da arkadaş olsa insanın gönlünde yer olmadıkça eğlenilmez ki...

273

Sâki! Çiçekler ve yeşillikler insana ne kadar neşe veriyor. Ama düşün ki onlar bir hafta sonra toprak olacak.

Şarap iç ve bir gül kopar; çünkü sen göz açıp kapayıncaya kadar gül toprak, yeşillikler de çörçöp olacak.

274

Sâki! Kederlerim feryat perdesini yükseltti. Sarhoşluğum hadden aştı.

Saçlarım ağarmış olduğu halde sarhoşum; zira sunduğun şarap bu geçkin yaşında gönlümün baharını tazeledi.

275

Sâki! Bir kadeh daha ver ki gönlümün mumu yanmadı. Şarabın ateşi olmayınca hayat tazelenmez. Ah.. Senin dudaklarının şarabı öyle sâftır ki üzerine bir kere du dağını koyan bir daha kaldıramaz.

276

Sâki! Bana bir kadeh şarap ver. Dünyanın mahiyeti bir nefesten ibarettir. Dünyada bir lâhza geniş nefes alsan o da yeter.

Önüne ne gelirse onunla kanaat edip memnun ol. Çünkü cihan hiçbir zaman bir insanın gönlünün dilediği gibi olmamıştır.

277

Sâki! Biraz bana bak; zira gönül endişelerden silinmiştir. Bütün yırtıcı arslanlar gitmiş ve orman boşalmıştır. Zamanın şişesi her gece şarap köpüğü saçarken benim devrim olan bu gece şişe boştur.

278

Dün gece sarhoş olarak meyhaneye uğradım. Orada benim gibi sarhoş ve şarapı destisi omuzunda bir ihtiyar gördüm: "Ey ihtiyar! Sen Allahtan korkmaz mısın!" dedim. "İnayet Allahahtandır. İç şarabı da sus!" dedi.

279

Sen bu kavim içinde ne istifade edebilirsin ki, onlar epektirler, sen onlara neden ilim ve irfan getirmeye çalışıyorsun ki onlar senden bunu satın almazlar.

Yıldız bir kere sana bir yudum su vermezler, fakat günde yüz defa sana yüz suyu döktürürler.

280

Para her ne kadar akıllı kimselere sermaye olacak bir şey değilse de parasızlar için bu dünya bahçesi bir zindandan ibaret kalır.

Eli boş olduğu için menekşe başını dizinin üstüne bük müstür; halbuki altın kâsesi içine açılan dudakları çaima gülümsemektedir.

281

Sen bu dünyada zevk ve neşe aramaya bak ki ömrümüz bir nefesliktir. Uçuşan zerrelere her biri bir Keykubadın ve bir Cemşid'in toprağındandır. Dünyanın hâli ve bu hayatın aslı bir rüyadır, bir hayaldir, bir aldanıştır ve bir an süren bir şeydir.

282

Bir gece yoktur ki ahım Cevza burcuna kadar yük-

selmesin, göz yaşlarım denize dökülmesin.

Bana: "Öbür gün seninle şarap içelim!" diyorsun; fakat olabilir ki ömrüm öbür güne değil, yarına kadar bile vefa etmez.

283

İşte ışık, şarap ve mehtap ey sâki! İşte sâf yakut gibi bir güzel ey sâki! Ateş gibi yanan bu kalbim için toprak deme; beni rüzgâra verme, bana o sudan getir ey sâki!

284

Bir şeyh bir fahişeye dedi ki: "Sarhoşsun; her zaman bir başkasının tuzağına düşüyorsun!"

O cevap verdi: "Ey şeyh! Ben hakikaten dediğin gibiyim, fakat acaba sen de görüdüğün gibi misin?"

285

İşte sabah oldu. Biraz o gül renkli şaraptan içelim. Bu namus ve şeref şişesini taşa çalalım.

Uzun emellerden elimizi çekelim. Güzellerin saçlarını okşayalım ve çalgının peşini bırakmıyalım.

286

Hoş bir sabaktır bu... Kalk, ey sâki! Gecedен kalan şarabı şişeye koy.

Bana bir kadeh sun ve şu anı ganimet bil; zira yarın sen de bir kemerin tuğlası olacaksın!

287

Kırlar bahar bulutlarıyla yüzlerini yıkadılar. Bu gönlü kırık dünya yeniden tamir edildi.

Git, yeşilliklerin üzerinde tüyleri yeni belirmiş bir gençle şarap iç ve o şarabı bugün toprağından çimenler biten bir kimsenin yadiyle iç!

288

Dâneyi tuzağı koyan ezel avcısı bir av yakaladı ve

onun adını Âdem koydu.

Dünyada iyi kötü ne varsa hep o yapıyor da, sonra da bunları herkesin üstüne atıyor.

289

Bir âşık bütün bir sene sarhoş ve divane olmalıdır. Hem deli, hem heyecanlı, hem de rüsva olmalıdır.

Ayıkken her şeyin tasasını çekeriz, fakat sarhoş olunca: "Ne olursa olsun!" der geçeriz.

290

Akıllı bir insan nasıl bu uğursuz sarayın devletine bel bağlayabilir, Allah aşkına söyleyin!

Bana harâbâti diye ad koyan yanılıyor. Asıl harâbât neresidir? İşte grası.

291

Âlem bütün mihnettir ve zaman kederlerle doludur. Felek baştan başa âfettir ve cihan zulümden ibarettir.

Şu dünyaya bakıyorum da orada huzur içinde kimse olmadığını, yahut varsa da çok az olduğunu görüyorum.

292

Ömrün ne zamana kadar kendini düşünmekle, yahut varlık ve yokluk peşinde geçecek.

Şarap iç! Arkasından bu kadar kederler sürükleyen bu ömrün ya uykuda veya sarhoşlukta geçmesi daha muvafıktır.

293

İster iki yüz, ister üç yüz, istersen bin yıl yaşa; en sonunda bu viran sarayı bırakıp çıkacaksın.

İster padigah ol, ister sokak dilencisi; en sonunda bunların ikisi de bir kıymette olacak.

294

Yarın ayrılık dağını aşacağım. Sağlarım ağarmış olduğu halde şarap içeceğim.

Ömrümün senesi yetmişe vardı. Zevk ve safayı bugün sürmezsem ne zaman süreceğim?

295

Gül mevsiminde, akar sular yanında, ekin kenarında birkaç bildikle beraber hurî tabiatlı bir güzelin huzurunda bana kadehi getir. Zira Sabuh şarabını içenler mes-citten de, kiliseden de uzaktırlar.

296

Birtakım insanlar kuru sözlerle gurura düştüler. Bir takımı da insanlar cennetteki köşklere ve hurilere heves ettiler.

Perdeler bir kere ortadan kalkacak olursa bunların hepsinin senin bulunduğun yerden çok uzak, çok uzak kaldıkları anlaşılır.

297

Bir takım insanlar din ve mezhep hakkında düşünüp dururlar. Bir takımı da şüphe ve yakın meselelerine saplanıp kalmışlardır.

Birdenbire pusudan bir münâdi çıkıp bağırarak:

— Ey gafiller! Doğrusu ne odur, ne bu!

298

Gökte Ülker adında bir öküz var. Başka bir öküz de yerin altında gizlenmiş.

Sen basiret gözünü açıp bir bak da gör, bu iki öküzün arasında nice eşekler tepişir.

299

Dünyaya gelmek benim elimde olaydı gelmezdim. Buradan gitmek de ihtiyarımda olaydı hiç gider miydim?

Lâkin en iyisi keşke bu yapılıp bozulma âlemine ne geleydim, ne burada olaydım, ne de buradan gideydim.

300

Eğer şarap içersen onu aklı ve irfanı olanlarla iç, yahut lâle yanaklı, güler yüzlü bir güzelle iç!

Çok içme, herkese fâsetme ve diline dolama; az iç, zaman zaman iç ve gizli iç!

301

Tabiat topraktan hiçbir gül çıkarmaz ki onu soldurup tekrar toprağa düşürmesin.

Eğer bulut su yerine toprağı çekip havaya kaldırırsaydı kıyamete kadar havadan azizlerin ve sevgililerin kanı yağardı.

302

Gök buluttan yaban gülleri yağdırıyor. Sanırsın ki yeşilliklere göklerden çiçekler dökülüyor. Susam çiçeği biçimindeki kadehe ben de gül rengindeki şarabı döküyüm. Zira menekşe renkli buluttan yere yaseminler dökülüyor.

303

Bu dünya yıpranmış ömrümüzden kalma bir kemerdur. Ceyhun nehri kanla karışık göz yaşlarımızın bir eserdir.

Cehennem boş yere geçtiğimiz eziyetlerin bir kıvılcımıdır. Cennet âsude geçen vaktimizden bir demdir.

304

Yeryüzünü baştan başa mamur etmek bir gönlü şâdetmek kadar büyük bir iş olamaz.

Hür bir adamı lütuf ve ihsanıyla kendine kul etmen bin köleyi azât etmenden iyidir.

305

Eğer eline bir iki batman şarap geçirecek olursan hep toplantıda durmadan içmene bak.

Zira böyle yapan bir kimse ne senin gibi birisinin bıyığını, ne de benim gibi birisinin sakalını görmek tatsızlığından kurtulur.

306

Saadetini âsude bir gönlü kedere düşürmekte buluyorsan bütün ömrünce aklının matemini tut; Allah belâ-nı versin; çünkü sen garip bir nadansın!

307

Bir şehirde meşhur olmuşsan seni insanların en geriri sayarlar, bir köşeye çekilecek olsan vesveseli olduğunu söylerler.

Hıdır İlyas bile olsan en iyisi senin kimseyi tanıman ve kimsenin de seni tanımmasıdır.

308

Nasibimiz gül değilse bize diken yeter. Nur bize kadar gelemiyorsa ateş yeter.

Hırka, zaviye ve şeyh bulamıyorsak, çan, kilise ve zünnar da yeter.

309

Ateşe tapanların şarabıyla de sarhoş olursam olurum, kime ne? Kâfir, zerdüsti ve putperest de olursam olurum, kime ne?

Her taife benim için türlü türlü zanlarda bulundu. Ben ne isem oyum, kime ne?

310

Şarabı içen bir dilenci bey oldum sanır. Bir tilki

içecek olsa arslan kesilir. İhtiyar içse gençleşir. Genç içse uzun ömürlü olur.

311

Şarap içmiyorsan bâri mestlere söğme. Allah bana tövbe nasip etmişse ederim. Sen şarap içmediğin için öğünüp durmaktasın; fakat şarap içmekten daha berbat işler görüyorsun.

312

Dostlarımsanız alayı bırakın, kederlerime şarapla yetişin!

Toprak olduğum zaman da toprağımdan tuğla yapıp meyhanenin duvarını tamir için kullanın.

313

Kimse cennet ve cehennemi görmemiştir, ey gönül. Acaba öteki dünyadan dönüp gelen bir kimse var mıdır, ey gönül?

Ümitlerimizin ve korkularımızın esas adı sanı olmayan mevhumi bir şeydir ey gönül!

314

Bu Kader perdesinin arkasına gitmek için kimseye yol yoktur. Hiç kimse Allahın sırlarından haberdar değildir.

Yetmiş iki senedir geceli gündüzlü düşündüm durdum. Hiçbir şey öğrenemedim ve bu uzun bikâye bir türlü sona ermedi.

315

Kimse ezel sırlarının güçlüklerini çözemedi, kimse tabiatın dışına bir adım atamadı. Talebeden üstada kadar bir anadan doğmuş olan herkesin elinde acizden başka bir şey olmadığını gördüm.

316

Gül dedi ki "Ben yeşillikler memleketinin Yusufuyum; ağzı altınlarla dolu kıymetli bir yakutum."

"Sen hakikaten Yusufsan bir nişan göster!" dedim. "İşte baksana kana bulanmış gömleğimi görmüyor musun?" dedi.

317

Gül dedi ki: "Benim yüzümden daha güzel bir yüz bu yeryüzünde yokken benim suyumu çıkararak gülsucu'nun bana ettiği bu işkence nedir?"

Bülbül de ona hal diliyle: "Bir tek gün gülmüşse bütün bir yıl ağlamamış kim vardır!" dedi.

318

Dünyadan şu tamamı biraz eksilt, zamanın iyiliği ve kötülüğü ile alâkayı kes.

Şarap iç ve bir güzelin saçlarına sarıl. Zira çok sürmeden şu birkaç gün de gelip geçer.

319

Diyorlar ki: "Cennette huri kızları ve kevser şarabı olacak; şarap ve bal ırmağı olacak."

Öyle ise bizim şaraba ve sevgiliye tapmakta hakkımız var. Zaten işin sonu da böyle olacak değil mi!

320

Diyorlar ki: "Cennette, huri kızları ve şarap olacak; orada halis şarap bal ve şeker bulunacak."

Öyle ise sen şarap kadehini doldurup elime ver; çünkü bir peşin bin alacaktan daha iyidir.

321

Dedim ki: "Artık bundan sonra gül renkli şaraptan içmiyeceğim. Şarap asma çubuklarının kanıdır; ben artık kan içmiyeceğim."

Üstad olan akıl: "Sahi mi söylüyorsun?" dedi. Ben de: "Şaka söylüyorum; nasıl içmem!" dedim.

322

Bazı kimseler: "Cennete huri kızları ne kadar yakı-
gır" diyor. Ben de: "Üzüm suyu ne kadar güzeldir" diyo-
rum.

Sen şimdi su elde hazır bulunan şeyi al da ötesini u-
rut. Çünkü uzaktan davulun sesi hoş gelir.

323

Bana: "Bâri şarabı az iç! Bundan büsbütün vaz geç-
memekliğin için nasıl bir mazeret buluyorsun?" diyorlar.

Benim mazeretim bizzat sevgilimin yüzü ve sabah-
leyin içilen şaraptır. İnsaf et bundan daha parlak bir ma-
zeret olabilir mi?

324

Baba: "Sarhoşlar cehennemliktir" diyorlar. Bu yan-
lış bir iddiadır; gönlüm buna inanamaz.

Eğer âşıklar ve sarhoşlar cehennemlik olsalardı ya-
rın cehennem avucumun içi gibi bomboş kalırdı.

325

Diyorlar ki: "Şarap içme, sonra belâlara uğrarsın,
kıyamet gününde ateşlere yanarsın."

Bu doğrudur ama benim şarapla sarhoş olarak ge-
çirdiğim bir lâhza iki cihanın bütün nimetlerinden daha
âlâdır.

326

Bana: "Şaban ayında şarap içme, caiz değildir, keza
Recep ayında da içme, o Allaha has bir aydır" diyorlar.

Mademki Şaban ve Recep Allahın ve elçisinin ayı i-
miş, biz de Ramazan ayında içeriz. Çünkü o ay bize mah-
sustur.

327

Her zaman derler ki: "Sofu kimseler nasıl ölürlerse kıyamette o surette dirilirler."

İşte biz de şaraptan ve sevgiliden bir an ayrılmıyoruz. Herhalde mahşerde bizi de bu halde çıkarırlar.

328

Hayat şerbeti bazan sâf olur, bazan tortulu. Elbise-miz bazan çul olur, bazan Yemende dokunan kıymetli "burd" kumaşından.

Akıllı bir kimsenin nazarında bütün bunlar ehemmi-yetsiz şeylerdir. Fakat sonunda ölümün muhakkak oluşu da bu kadar basit bir şey midir?

329

Çok yaşamak çaresini öğrenmek için hırsla dudağı-mı destinin dudağına dayadım. O da dudağını benim du-dağıma yapıştırarak gizlice: "Şarap içmene bak, bu dün-yaya bir daha gelecek değilsin!" dedi.

330

Hâkanın tacını ve Keyhusrev'in sorgucunu alıp sa-tanlardanız. Biz ipek sarığı ney sedasına feda edenlerde-niz.

Tezvir ordusunun habercisi olan tesbihi de bakar-sın ki birdenbire bir kadeh şaraba sativeririz.

331

Seccademizi şarap küpünün yanına serdik. Yakut renkli şaraptan içerek kendimizi adama benzettik. Tek-kelerde zayı ettiğimiz zamanın acısını beki meyhaneler-de çıkarırız ünsidindeyiz.

332

Biz şarap fıçısının ağzını zahitlik hurkasiyle kapa-đık. Meyhanenin toprağıyla de teyemmüm ettik.

Medreselerde şimdiye kadar tükettiğimiz ömrü belki meyhane kapılarında buluruz.

333

Biz hepimiz âşık, sarhoş ve şaraba tapanlarız. Hepimiz harâbâta toplandık.

Çirkinlikten, güzellikten, vehim ve hayalden uzaklaştık. Bizde akıl arama, çünkü hepimiz sarhoşuz.

334

Biz kuklalarız; felek de kukla oynatandır. Bu mecaz değil hakikaten böyledir.

Varlık sahnesinde hepimiz oynamakta idik. Sonra birer birer adem sandığına atıldık.

335

Ömrümün ümit balığı ağdan kaçıp kurtuldu. Ömrüm sarhoşların geceleri gibi boşu boşuna geçti.

Yazık ki bir anı bir cihan kıymetinde olan bu ömür elimden pek ucuza çıkıp gitti.

336

Hem eski, hem yeni şarabın müşterisiyiz. Cenneti iki arpaya satanlarız.

Öldükten sonra nereye gideceğini biliyor musun? Sen şarabı getirip benim önüme koy da ondan sonra nereye istersen oraya git!

337

Kuşlar gibi tuzağa düşmüş, daima zamanın darbeleleriyle yaralanmış ve baştan çıkmış kimseleriz.

Bu kapısız ve damsız dairenin içinde serseri, sergerdan, ne istediğimiz gibi gelmiş, ne de arzu ettiğimiz gibi oradan gidecek bir sürü insanlarız.

338

Daima şarapla sarhoş olanlarız. Bizim toplantı-

mızda şarap ve kadehten başka bir şey bulunmaz.

Ey ham ervahı Zahit, bize nasihat etmekten vaz geç. Biz şaraba tapar ve sevgilinin dudağından murat alırız.

339

Biz başımızı şarabın fermanına uzatmış, şarabın gülihsiyen dudaklarına canımızı bağışlamış kimseleriz. Bize sâkîlik eden sürahinin boynundan öylesine yakalamış ki, şarabın canı kadehin dudaklarına gelmiş duruyor.

340

Şarap, saz çalan ve bu harap köşe bize kâfidir. Canımızı da, gönlümüzü de, eibsemizi de şarap için rehine koymaya hazırız.

Rahmet ümidinden ve azap korkusundan uzağız. Havadan, topraktan, ateş ve sudan âzâdeyiz.

341

İnsanı kendinden geçiren o şarapla neşelendik. Alçak bir mayadan yapıldığımız halde feleklerin üstüne yükseldik. Nihayet ten bağlarından kurtulduk. Topraktan gelmiştik, yine toprağa girdik.

342

İşte sevgili ve sabah içilen şarap... Her şey hazır, ey sâki! Bizden hakikî tövbe arama ey sâki!

Ne zamana kadar Nuh hikâyesini anlatacaksın ey sâki! Çabuk; ruha rahat veren şeyi getirip önümüze koy ey sâki!

343

Acaba sır saklayan bir adam mısın, sana insanın başlangıcından beri ne olduğunu söylemek isterim:

Keder çamurundan yoğurulmuş, mihnet çekmiş bir biçare ki ancak bir gün yaşadıkdan sonra çıkıp gitti..

344

Tûs şehrinin kalesi üzerine konmuş bir kuş gördüm ki Keykâvûs'un kuru kafasını pençeleri arasına almıştı.

O kafaya bakıp: "Yazık... Yazık... Hani köslerinin gümbürtüleri... Hani çanlarının sesleri?.. Sana ne oldu?" diyordu.

345

Kederin seni kucaklamasına bırakma; ömrünü mâ-nasız sıkıntıların sarmasına meydan bırakma!

Toprak seni içine almadan evvel kitabı, sevgilinin dudağını ve yeşillikler köşesini bırakma.

346

Ben şarap içersen de sarhoşluk etmem. Elimi kadeh-ten başka bir şeye uzatmam.

Bilir misin ben şaraba neden taparım? Senin gibi kendi kendime tapmamak için.

347

Ben âsi bir kulum.. Hani, senin rızan nerede? Ben kalbi kararmış bir adam... Hani senin nurun?

Sen bize cenneti taat ve ibadet mukabilinde vermi-yorsan o bir alış veriş olur... Hani senin lûtfun?

348

Ben sâf şarap olmadan yaşayamam. Bu ten yükünü şarapsız çekemem.

Sâkinin bana: "Bir kadeh daha al!" dediği ve benim de bunu yapamayacak kadar sarhoş olduğum âna kul kö-le olurum.

349

Ramazanda oruç yemiş zannetme ki ondan haberim vardı da yedim. Orucun ağırlığından gündüzlerim gece ol-muştu. Onun için sahur yiyorum zannediyordum.

350

Yokluğun da varlığın da zahirini bilirim. Yukarınm da, aşağınm da içyüzünü bilirim.

Bununla beraber sarhoşluğun üstünde bir mertebe biliyorsam o bilginden utanırım.

351

Şarap içerim ve benim gibi ehliyetli olan bir kimsenin şarap içmesi akıl nazarında kolay bir şeydir. Ezelde Hak benim şarap içeceğimi biliyordu; şimdi şarap içmiyecek olursam Allahın ilmi cehil olmuş olurdu.

352

Ben şarap içerim ve sağdan soldan muhalifler bana: "İçme; zira şarap dinin düşmanıdır" derler.

Mademki şarabın dinin düşmanı olduğunu öğrendim, vallah içerim; çünkü düşmanın kanını içmek helâldir.

353

Beni yaratan bana cenneti mi, yoksa cehennemi mi nasip etti; hiç bilmiyorum.

Yeşil bir bahçe kenarında bir kadeh, bir güzel ve onun kucağında da bir saz bulunsun; bu üç şey bana verilsin de yarınki cennet de istersen senin olsun!

354

Mehtap ışığı ile gecenin eteğini yırttı. Şarap iç ki böyle güzel bir zamanı bir daha bulamazsın!

Sen şimdi keyfine bak ve düşün ki mehtap çok zamanlar ayrı ayrı hep birimizin mezarlarımız üzerine nurlarını yağdıracaktır.

355

Şarabı güzellerin yanaklarından iç! Gam yılanı seni ısırınca şarap panzehirinden iç!

Ben şarap içer ve zevk içinde yaşarım; bana afiyet olsun. Sen içmiyorsan içme; ben ne yapayım, ziftin pekini iç!

356

"Dünyanın bu nakışları nedir?" diye sordun. Sana doğrusunu söyleyecek olsam söz uzar.

Bu nakış bir denizden çıkmış, bir müddet sonra da tekrar o denizin dibine batıp kaybolmuş bir şeydir.

357

Benim şarap içmem âdi bir keyif sürmek için değildir. Fesat için veya dinin hadlerini aşmak için de değildir.

Kendimden bir an geçip nefes almak istiyorum. İşte şarap içmemin ve sarhoş olmamın sebebi budur.

358

Şarap içmek ve neşeli olmak benim âyininidir.
Küfürden ve dinden azâde olmak benim dersindir.
Dünya gelinine: "Çeyizin ne?" diye sordum.
"Senin şâd gönlün benim çeyizindir" dedi.

359

İç şarabı; çünkü pek çok zamanlar toprak altında uyuyacaksın. Hem arkadaşsız, dostsuz, ve karısız yatacaksın!

Sakin bu sırrı kimseye söyleme: Solan bir lâle bir daha açılmaz!

360

İç şarabı; çünkü vücudun toprağın içinde zerrelere ayrılacaktır. Sonra da toprağından kadeh ve şarap küpü yapılacak.

Cehennemi ve cenneti aklından çıkar. Akıllı bir insan böyle şeylere güvenmez.

361

İç şarabı; gönlünden çokluk ve azlık düşünceleri uzaklaşsın. Yetmiş iki millet endigesini unut.

İçtiğin zaman bir yudumu binlerce illeti iyi eden öyle bir iksirden sakın çekinme!

362

İç şarabı Rey (1) şehrinin güzellerinin şakaklarında o şaraptan inci taneleri gibi terler süzüldüğünü görürsün.

Ne zamana kadar: "Eyvah, eyvah... tövbemi bozdum!" deyip duracaksın.

Yüz kere tövbeyi bozmak, bir şarap destisini kırmaktan daha kolaydır.

363

İşte şafak söktü, gecenin eteği yırtıldı. Kalk, sabah şarabından iç, nedir bu keder? Ey gönül, şarap iç. Zira birçok sabahlar açılıp yüzlerini bize çevirecek ama bizim yüzlerimiz de toprağa çevrilmiş bulunacak.

364

İç şarabı! Ruhunun rahatı daima ondadır; canının ve yaralı gönlünün huzuru odur.

Önünden ve arkandan seni gam tufanı istilâ edecek olursa hemen şaraba sığın; senin için Nuh'un gemisi odur.

365

Kadehin içindeki şarap gerçekten lâtif ruha benzer. O, şişenin bedeninde olan bir ruhtur.

Sakıl ruhlı bir kimse şarapla arkadaş olmaya lâ-yık değildir. Bu ancak şarap kadehine yakışır; çünkü onun ağırlığı da hafiftir.

366

Şarap kadehini avucuma koy... Zira gönlümde hararet var; bu ömür civa gibi kaçıp gidiyor.

Kalk; talihin uyanık olması bile rüya gibidir. Kalk! Bu gençliğin ateşi akıp giden bir sudur.

367

Şarap benim cisminin kuvveti ve canımın da gıdasıdır. Şarap bana gizli sırları keşfettirir.

Artık dünyayı da ahreti de istemem; zira şarabın bir yudumu her iki cihandan da iyidir.

368

Madem ki bu aman bilmez gök kubbesinin altında ve bu ateşli dünyadasım; şarap iç.

Madenki başlangıcın ve sonun topraktan başka bir şey değildir, farzet ki toprağın üzerinde değilsin de toprağın içindesin.

369

Şarap erimiş yakuttur; surahi de onun madenidir. Kadeh bedendir; şarap da onun canıdır.

İçindeki şarapla gülümseyen o billûr kadeh içinde yürek kanını gizliyen bir göz yaşına benzer.

370

İç şarabı... Ebedî hayat budur. Gençlik devrinin hasası onda bulunur.

Şimdi gül ve şarap mevsimidir.. Dostların hepsi sermest... Bir an zevk içinde yaşa ve bil ki hakikî yaşamak budur.

371

Ben daima şaraba meyylederim. Kulaklarım hep ney ve rebâb seslerindedir,

Eğer destici toprağımdan bir desti yaparsa o desti hep şarapla dolu olarak kalacaktır.

372

Ben harâbâtla iftihar ederim; zira onun ehli olanlar hakikaten ehildirler. İyi bakacak olursan onların kusurlarının bile bir mahzuru yoktur.

Medreseden hiçbir gönül ehli yetişmez; bu harabe yıkılsın; çünkü bir cehil evidir.

373

Bu dünyada günah işlememiş kim var, söyle! Günah işlemiyen nasıl yaşar; söyle! Ben fenalık ediyorum; sen de bu fenalığıma fena bir cezayla mukabele ediyorsun. Öyle ise seninle benim aramızdaki fark ne, söyle!

374

Sevinç içinde olan bir gönlü kederle soldurmamalı. Hoş zamanları mihnet taşı altında ezmemeli.

Dünyada bundan sonra ne olacağını kim bilir? Şarap içmeli, güzel sevmeli ve huzur içinde yaşamalı.

375

Ne camie girmeğe lâykım, ne de kiliseye meylim var. Beni hangi çamurdan yoğurduğunu ancak Allah bilir.

Ben dilenci bir kâfir, yahut da çirkin bir orospu gibiyim. Ne dinim var, ne dünyam... Ne de cennete gireceğim diye bir ümidim...

376

İyi bir adla meşhur olmak iyidir. Zamanın cefasından müteessir olmak ayıptır.

Üzüm suyunun kokusuyla mahmur olmak sofuluğuyla mağrur olmaktan iyidir.

377

İnsanın tabiatında mevcut olan iyiliği ve kötülüğü,

Kazâ ve kaderden gelen sevinci ve kederi sakın Felekten bilme; çünkü akıl cihetinden Felek senden bin kere daha âciz ve biçaredir.

378

Şimdi dünyanın yeşilliklerle süslendiği, dallardan Musâ'nın beyaz eli gibi filizler fışkırdığı zamandır.

Yeşillikler sanki İsâ'nın ölüleri diriltten nefesleriyle topraktan çıkıyorlar.. Bulutların cisimlerinden gözler açılıyor.

379

Seher vaktidir; ey delikanlı, kalk. Billûr kadehi yakut renkli şarapla doldur.

Zira, bu fâni dünyada bize iğreti olarak verilen bu bir lâhzayı sonra çok arar da bulamazsın.

380

Seher vaktidir; ey naz ve işvenin mayası olan güzel; kalk. Azar azar şarap iç ve ud çal. Zira uykuda olanların hiçbirisi sırta vâkıf değillerdi. Buradan göç edenlerin hiçbiri de geri dönmiyecektir.

381

Sakın, harâbâta itinasız gelme; eğer kalenderlik işinden anlamıyorsan vazgeç... Gelme, daha iyi...

Bu yol başları yükselmiş olan insanların yoludur. Sakın bu tarafa eğlence kabilinden bir gezinti yapmak niyetiyle gelme!

382

Sakın; sarhoşlar hakkında kaba davranma.. İyilerin kapısından istiskal görmemeğe çalsın.

Şarap iç! Cehennem ateşine lâyıık bulunuyorsan şarap içip içmemekle cennete giremezsin ki.

383

Beyaz gümüşü ve sarı altını toplamak için sakın ken-

dini tasaya ve derde sokma.

Sıcak nefesin soğumadan evvel dostunla ye iç. Zira sonra o topladıklarını düşmanın yiyecek.

384

Sakin.. Ey çömləkçi, aklını başına topla.. Ne vakte kadar insan gamuruna bu hakareti revâ göreceksin?

Feridun'un parmağını ve Keyhusrev'in elini kalıba koymuş çeviriyorsun.. Ne sanıyorsun ya!

385

Sâkinin kadebe boşalttığı her damla hararetle gözlerindeki gam ateşini söndürür.

Süphanallah! Şaraba seni yüz gönül derdinden kurtaran bir iksir nazariyle neden bakmazsın acaba?

386

Her ne kadar rengim ve yüzüm güzelse de, yanaklarım lüle gibi pembe, boyum servi gibi mütenasip ise de benim şeklimi yapan ezel nakkaşı beni bu yeryüzünün eğlence yerine ne için resmetti, bunu bir türlü anlayamadım.

387

Yeryüzündeki her zerre vaktiyle güneş yanaklı ve Zühre alınlı bir vücudun eczasından kopmuştur.

Eteğindeki tozları şefkatle süpür; çünkü o toz da vaktiyle güzel ve nazenin bir yüzün eczasındandı.

388

Bir ırmak kenarında biten her yeşillik melek huylu bir güzelin dudaklarından çıkmıştır.

Sakin o yeşilliklere hakaretle basma. Çünkü onlar, lüle yanaklı bir güzelin toprağından bitmiştir.

389

Menekşenin elbisesini boyaya batırdığı ve saba rüzgarının gülün eteğine sarıldığı zamanda gümüş göğüslü

bir güzelle beraber şarap içtikten sonra kadehini taşa çarpıp kıran kimse akıllı bir insandır.

390

Mavi renkli fecir doğarken elde daimî sâf ve şeffaf şarap bulunmalıdır.

Şarabın acı olduğu tevatür olarak söyleniyor. Öyle ise şarap mutlaka haktır (1).

391

Dünyaya geldiğim günden beri bir an ayık bulunmamışumdır. Kadir gecesinde bile ben yine sarhoşum.

Dudaklarım kadehin dudagina, göğsüm de şarap küpüne dayalıdır; sabaha kadar kolum surahinin boynundadır.

392

Ey arkasısıra saadet getiren güzel put! Sabûh şarabı içilen böyle bir sabahta sen teganni et ve önüme şarap getir. Zira yazın gelmesi ve kışın gitmesi şimdiye kadar yüzbinlerce Cemşid'leri ve Keyhusrevleri toprağa sermiştir.

393

Sabah şarabı içmek ve coşmak zamanıdır, ey sâki. Biz şarap satanın dükkânında şarapla buluştuk, ey sâki!

Namazdan nasıl bahsediyorsun, zahidlik sözünden vaz geç de içmeğe bak, ey sâki!

394

Dostlar! Birbirinizle görüştüğünüz zaman, beni, bu dostunuzu da hatırlayınız.

Leziz şarabı beraber içtiğiniz zaman sıra bize gelince de kadehi ters çeviriniz.

395

Uygun ve vefalı dostlar birer birer elden gitti. Ölü-

(1) "Hakikat acıdır" anılarına bir Arap atasözüne telmih.

mün ayakları altında birer birer çığnenip bu dünyadan göçtüler.

Hayat meclisinde hepimiz de aynı şaraptan içmiş-tik. Onlar bizden bir iki kadeh daha fazla içerek mestol-gular.

396

Yarabbi! Benim esir gönlüme rahmet et. Benim ke-derli sineme rahmet et.

Harâbâta giden ayağıma, kadehi tutan elime mağfi-ret et!

397

Yarabbi! Beni fazla ve eksik endişelerinden kurtar; seninle meşgul et, beni benden kurtar.

Ayık buldukça iyiyi ve kötüyü bilirim. Beni mes-tet ve iyi ile kötüyü bilmekten kurtar.

398

Ne olurdu, Allah dünyayı başka türlü yaratsaydı. Hem de şimdi yaratsaydı da nasıl yarattığını görseydim.

Ya benim adımlı hayat defterinden çıkartsaydı, yahut ki gayp hazinesinden nasibimi çoğaltsaydı.

399

Bir kadeh şarap yüzlerce gönle ve yüzlerce dine de-ğer. Bir yudum şarap bir Çin memleketine değer.

Yeryüzünde binlerce tatlı cana değen bir tek acı şey varsa o da yakut renkli şaraptan başkası değildir.

400

Hünerlerimi birer birer say; günahlarımı onar onar bağışla. Geçmiş bütün günahlarımı affet; ihtiras rüzgâriyle kin ateşini alevlendirme. Bizi Allahın resulünün topra-ğına bağışla!

VARLIK BÜYÜK cep Kitapları

Türk Klâsikleri serimizin yanında ve onu tamamlayıcı nitelikte hazırlanmış olan Dünya Klâsikleri serisinde uygarlığımızın ortak malı büyük edebiyatçıların her birine bir cilt ayrılacaktır.

Kılavuz kitap vazifesini görecek olan bu ciltlerde yazarın hayatı, sanatı ve eserleri hakkında etraflı bir tanıtma yazısı ile birlikte başlıca eserlerinin özetleri ve bu eserlerden seçilmiş örnekler, notlar ve açıklamalarla verilecektir.

Bütünü, örnekleriyle canlı bir dünya edebiyatı tarihi teşkil edecek olan bu kitapların hazırlanmasına elden geldiği kadar özenilmektedir.

Bu kitap M. Eğitim Bakanlığınca tavsiye edilmiştir.